

UiO • Det juridiske fakultet

Finansavtaleloven § 54 b

Kandidatnummer: 583

Leveringsfrist: 25.11.2013

Antall ord: 16 584

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	Avhandlingens problemstilling og videre fremstilling	1
1.2	Korttyper	1
2	HENSYN	2
3	GJELDENE RETT FØR FINANSVTALELOVEN § 54B	4
4	FINANSVTALELOVEN § 54 B'S FORHOLD TIL KREDITTKJØPSLOVEN § 8	10
5	RETTSKILDEBILDET	12
5.1	Formell lov	12
5.2	Forarbeider	13
5.3	Nemnds-, utvalgs- og rettspraksis	15
5.4	EU-direktiv	17
5.5	Dansk og svensk rett	18
5.6	Juridisk litteratur	19
6	FINANSKLAGENEMNDA	20
7	FORBRUKERKREDITTDIREKTIVET	25
8	VILKÅR – FINANSVTALELOVEN § 54 B	27
8.1	Innledning	27
8.2	Hvem gjelder bestemmelsen for	27
8.3	Kreditt ”gitt etter avtale mellom selgeren og kredittgiveren”	29
8.4	Hvilke krav kan kjøper gjøre gjeldende overfor kredittgiver	35
8.5	Hvem skal det reklameres overfor	41

8.6	Fristen for reklamasjon	43
8.7	Hvis kravet overdras til ny(e) kredittgiver(e)	46
9	UTENLANDSK RETT	47
9.1	Innledning	47
9.2	Dansk rett	47
9.3	Svensk rett	49
10	AVTALEVILKÅR FOR KREDITTKORT	51
10.1	Innledning	51
10.2	Diners Club	52
10.3	American Express	53
10.4	Storebrand Bank	54
10.5	Danske Bank	55
10.6	Nordea Bank Norge ASA	57
10.7	SpareBank 1 Gold Visa/MasterCard	58
10.8	DNB Bank ASA	60
11	LITTERATURLISTE	61
11.1	Lover, direktiver og forskrifter	61
11.1.1	Norske lover og forskrifter	61
11.1.2	Utenlandske lover	62
11.1.3	Direktiver	62
11.2	Forarbeider	62
11.2.1	Norske forarbeider	62
11.2.2	Utenlandske forarbeider	64
11.3	Rettspraksis	65
11.4	Nemnds- og utvalgsavgjørelser	65
11.5	Lovavdelingsuttalelser	67
11.6	Juridisk litteratur	67
11.7	Avtalevilkår	68

11.8	Nettadresser	69
------	--------------------	----

1 Innledning

1.1 Avhandlingens problemstilling og videre fremstilling

Avhandlingens problemstilling er finansavtaleloven¹ § 54 b (heretter finansavtaleloven eller finavtl.), som omhandler kjøpers rett til å gjøre innsigelser og krav gjeldende overfor andre kredittgivere enn selgeren.

Bestemmelsen er en del av det vide forbrukervernet vi har i Norge. Denne retten gir forbrukerne økt trygghet ved handel, som kan føre til økt omsetning. Ettersom bestemmelsen ikke står sammen med de kjøpsrettslige reglene for forbrukere i forbrukerkjøpsloven² (heretter forbrukerkjøpsloven), er den mindre tilgjengelig for folk flest. Som det vil fremgå senere i avhandlingen, er det ofte tatt inn bestemmelser om denne retten i kredittkortavtalene. Disse vilkårene blir imidlertid sjelden lest av den gjengse forbruker. Finansavtaleloven § 54 b er også lite behandlet i litteraturen. På bakgrunn av dette, er det interessant å se nærmere på avhandlingens problemstilling.

Jeg tar først for meg hensynene bak bestemmelsen (kapittel 2). I kapittel 3 behandler jeg gjeldende rett før finavtl. § 54 b, og i kapittel 4 behandles finavtl. § 54 b's forhold til kredittkjøpsloven § 8. Rettskildebildet blir deretter redegjort for i kapittel 5. I kapittel 6 behandles Finansklagenemnda. Forbrukerkredittdirektivet behandles i kapittel 7. Finansavtaleloven § 54 b's vilkår blir behandlet i kapittel 8. Til slutt behandles utenlandsk rett (kapittel 9) og avtalevilkår for kredittkort (kapittel 10).

1.2 Korttyper

Det finnes flere typer betalingskort, både debetkort og kredittkort. Ved bruk av debetkort blir beløpet trukket direkte fra kundens konto, mens ved bruk av kredittkort får kunden

¹ Lov om finansavtaler og finansoppdrag av 25. juni 1999 nr. 46

² Lov om forbrukerkjøp av 21. juni 2002 nr. 34

tilsendt en faktura i etterkant. Et eksempel på kredittkort er MasterCard (MasterCard eksisterer imidlertid også som debetkort). I dagligtalen blir ofte Visa brukt om kredittkort. Visa er imidlertid et av verdens ledende betalingssystemer, hvor de både tilbyr debet- og kredittkort.³

I denne oppgaven vil jeg benytte meg av begrepene debet- og kredittkort. Ved bruk av termen ”visakort” siktes det heretter til debetversjonen av kortet, mens det ved bruk av termen ”mastercard” siktes til kredittversjonen av kortet.

2 Hensyn

Som jeg vil komme tilbake til senere i oppgaven, er finavtl. § 54 b er en videreføring av realiteten i kredittkjøpsloven⁴ § 8 (heretter kredittkjøpsloven). Hensynene bak kredittkjøpsloven § 8 er dermed av interesse ved vurderingen av hvilke hensyn som ligger bak finavtl. § 54 b.

Kredittkjøpsloven § 8 sitt formål var å gi forbrukerne beskyttelse i trepartsforhold.⁵ Av forarbeidene til kredittkjøpsloven § 8 går det frem at hovedpoenget bak bestemmelsen var at kjøper har et rimelig krav på å få gjort sine krav og innsigelser gjeldende overfor den som krever inn kjøpesummen.⁶ I Borgarting lagmannsretts dom inntatt i RG 1997 s. 1657 uttaler lagmannsretten at det fremgår av forarbeidene til kredittkjøpsloven at ansvaret for selgers seriøsitet i første rekke skulle legges til kredittyterne, ettersom det er disse som har best mulighet til å vurdere selgers seriøsitet.⁷ Dommen er enstemmig. Lovgiver mente at det var kredittyter som var nærmest til å bære risikoen for kontraktsmessig oppfyllelse fra

³ Visa

⁴ Lov om kredittkjøp m.m. av 21. juni 1985 nr. 82

⁵ RG 1997 s 1657 avsnitt 16 i lagmannsrettens begrunnelse

⁶ Innst.O.nr. 93 (1984-1985) s. 5

⁷ RG 1997 s.1657 avsnitt 16 i lagmannsrettens begrunnelse, jf. NOU 1977:12 s. 66

selgers side.⁸ Kredittyter har mulighet til å sikre tapet sitt ved å innkalkulere en misligholdskostnad i sitt mellomregnskap med selger, og de har også mer langvarig kontraktsforhold med selger enn det kjøper har.⁹

Bestemmelsen var et av hovedpunktene i retning av et utvidet forbrukervern i lovutkastet til kredittkjøpsloven.¹⁰

Det fremgår av Borgarting lagmannsretts dom fra 1997¹¹ (nevnt foran) at det er hensynet til kredittyterne som var begrunnelsen for bestemmelsen i kredittkjøpsloven § 8 (1) annet punktum om kredittgivers subsidiære ansvar. Dommen er enstemmig.

Når det gjelder spørsmålet om eksterne kredittkort også faller inn under finavtl. § 54 b, ble dette drøftet i forarbeidene til endringsloven til finansavtaleloven¹² (heretter endringsloven).¹³ Eksterne kredittkort er kort utstedt av en annen enn selgeren. Slike kort kan benyttes ved flere salgssteder og kreditten tjener dermed ikke til å finansiere ett spesielt kjøp.¹⁴ Da kredittkjøpsloven ble vedtatt, ble interessefellesskapet mellom selgeren og kredittinstitusjonen vektlagt.¹⁵ Departementet uttalte i proposisjonen til endringsloven at dette interessefellesskapet ikke lenger er like fremtredende ved alle typer transaksjoner på kreditt. Ettersom et eksternt kredittkort er utstedt uten tanke på ett spesielt kjøp, og dermed ikke tjener til å finansiere ett spesielt kjøp, er dermed avtaletilknytningen svakere i disse tilfellene enn i de tilfeller der kreditten er gitt direkte fra selger.¹⁶ Likevel konkluderte

⁸ Stordrange (1986) s. 322

⁹ Stordrange (1986) s. 322

¹⁰ Innst.O.nr. 93 (1984-1985) s. 1 og Ot.prp.nr. 38 (1984-1985) s. 15

¹¹ RG 1997 s. 1657 avsnitt 16 i lagmannsrettens begrunnelse

¹² Lov om endringer i finansavtaleloven m.v. av 7. mai 2010 nr. 15

¹³ Prop. 65 L (2009-2010) s. 154

¹⁴ Prop. 65 L (2009-2010) s. 154

¹⁵ Prop. 65 L (2009-2010) s. 154

¹⁶ Prop. 65 L (2009-2010) s. 154

departementet med at det foreligger en felles interesse i at kjøpet gjennomføres, og at det gjennomføres med kredittkort. Dette taler for at kjøper også kan rette krav mot kredittgiver i de tilfeller kjøper benytter seg av et kredittkort som ikke er utstedt for ett bestemt kjøp (eksternt kredittkort).¹⁷

Departementet la vekt på at bestemmelsen øker forbrukernes trygghet, noe som igjen har positive ringvirkninger. Når det legges til rette for en trygg handel, vil omsetningen øke.¹⁸

Et hensyn mot å la bestemmelsen omfatte eksterne kredittkort er at den enkelte kortutsteder kan ha begrenset reell kontrollmulighet. Departementet var imidlertid av den oppfatning at systemet som helhet måtte antas å kunne føre en kontroll med brukerstedene.¹⁹

3 Gjeldende rett før Finansavtaleloven § 54b

Før finavtl. § 54 b var det ingen bestemmelse i finansavtaleloven om kjøpers innsigelser mot annen kredittgiver enn selgeren. Derimot stod en bestemmelse om slike innsigelser i den nå opphevede kredittkjøpsloven § 8.

Før kredittkjøpsloven ble vedtatt, ble kjøper hindret i å gjøre misligholdsbeføyelser gjeldende overfor tredjemann ved bruk av ”cut-off”-klausuler.²⁰ Kjøpers stilling berodde i slike tilfeller på innholdet i en slik avtale og om den var gyldig.²¹ Denne problemstillingen har vært diskutert i litteraturen, rettspraksis og forarbeider. Sjur Brækhus kom til at slike ”cut-off”-klausuler måtte underkjennes. Han fremhevet at avbetalingsloven 1916²² ikke

¹⁷ Prop. 65 L (2009-2010) s. 154

¹⁸ Prop. 65 L (2009-2010) s. 154

¹⁹ Prop. 65 L (2009-2010) s. 154

²⁰ Stordrange (1986) s. 321

²¹ Stordrange (1986) s. 321

²² Lov om kjøp på avbetaling av 21. juli 1916 nr. 9 (heretter avbetal., avløst av kredittkjøpsloven)

kunne fravikes til skade for kjøperen²³, og at dette medførte at kjøper ikke rettsgyldig kunne gi avkall på muligheten til å påberope seg lovens regler overfor den som har overtatt selgers kontraktsmessige rettigheter.²⁴ Rt 1959 s. 76 (dissens 4-1) kan tolkes i motsatt retning, mens det bærende synspunkt i NOU 1976:61 s. 53-55 er at kjøper må kunne gå på kreditttyteren uten at avtaler hindrer dette.²⁵ Høyesterettsdommen gjaldt et spesielt tilfelle hvor en veksel var en del av saksforholdet. Utvalgets lovutkast til kredittkjøpsloven tok sikte på en avklaring av problemstillingen i forbrukerkjøpers favør.²⁶ Krüger skrev i Norsk kjøpsrett at kredittkjøpsloven § 8 og § 8 a i norske forhold fastsetter anti-”cut off”-regelen.²⁷ Forbrukervernet har, i tiden etter høyesterettsdommen ble avsagt, vært i stor utvikling i retning av bedre forbrukerbeskyttelse. I lys av denne utviklingen og senere lovgivning, herunder kredittkjøpsloven, bør høyesterettsdommen fra 1959 ikke tillegges vekt.

Kredittkjøpsloven hadde en bestemmelse om kjøpers innsigelser mot annen kredittgiver enn selgeren i § 8, men denne bestemmelsen gjaldt bare forbrukerkredittkjøp. Ifølge forarbeidene var det uaktuelt å basere et slikt krav på alminnelig kontraktsrett.²⁸ Altså var det bare ved forbrukerkredittkjøp og ved ”ytelse av forbrukertjeneste på kreditt”²⁹ at kjøper kunne gjøre krav gjeldende mot kredittgiver basert på mislighold fra selgers side.³⁰

”Forbrukerkredittkjøp” er definert i kredittkjøpsloven § 3 nr. 3 som ”kredittkjøp av løsøre til forbruker, når kreditten ytes eller formidles som ledd i næringsvirksomhet”, og ”kredittkjøp” er i kredittkjøpsloven § 3 nr. 1 litra b definert som ”kjøp av løsøre der

²³ Avbetl. § 16 (1)

²⁴ Brækhus (1973) s. 23

²⁵ Stordrange (1986) s. 321

²⁶ Ot.prp.nr. 34 (1980-1981) s. 58

²⁷ Krüger (1999) s. 593

²⁸ Prop.65 L (2009-2010) s. 134, jf. NOU 2009:11 s. 97

²⁹ Kredittkjøpsloven § 27 a

³⁰ Prop. 65 L (2009-2010) s. 134, jf. NOU 2009:11 s. 97

kjøpesummen helt eller delvis dekkes ved lån og kreditten gis av selgeren eller av en annen på grunnlag av avtale med selgeren (lånekjøp) ”.

I forarbeidene til kredittkjøpsloven legges det til grunn at bestemmelsen omfatter eksterne kontokjøp.³¹ Kontokjøp er i kredittkjøpsloven definert som *”kredittkjøp der kjøpesummen helt eller delvis dekkes på grunnlag av avtale mellom kjøperen (kontohaveren) og kredittgytereren om løpende kreditt (kontokredittavtale) ”.*³² Et eksternt kontokjøp foreligger når kredittgytereren ikke er den samme som selgeren (internt kontokjøp). Begrunnelsen for at bestemmelsen omfatter eksterne kontokjøp uttrykkes slik:

*“Etter Justisdepartementets mening har forbrukerkjøperen samme behov for beskyttelse av sine innsigelser og krav på grunnlag av kjøpsforholdet ved eksterne kontokjøp som i andre trepartsforhold, og selgeren og kredittgytereren har også samme interessefelleskap i kreditthandelen som ellers.”*³³

I forarbeidene til endringsloven uttalte utvalget at man må ta stilling til om kortutstederen yter kreditt til kortholder *”på grunnlag av avtale med”* brukerstedet, for å kunne avgjøre om kredittkjøpsloven § 8 omfatter eksterne kortsystem.³⁴ Utvalget skilte videre mellom tilfeller hvor forbrukeren betaler med et kredittkort utstedt på et tidligere tidspunkt enn kontraheringen med selger (brukerstedet), og situasjoner der kredittkortet utstedes i forbindelse med kontraheringen med selger (brukerstedet).³⁵ Dersom kortet utstedes i forbindelse med kontraheringen med brukerstedet (sistnevnte situasjon), uttalte utvalget at det er klart at kredittkortutsteder er å anse som kredittgiver etter kredittkjøpsloven § 8.³⁶ Videre drøftet utvalget den første situasjonen, hvor forbrukeren betaler med et kredittkort utstedt på et tidligere tidspunkt enn kontraheringen med brukerstedet.

³¹ Prop. 65 L (2009-2010) s. 134, jf. NOU 2009:11 s. 97, jf. Ot.prp.nr.34 (1980-1981) s. 107

³² Kredittkjøpsloven § 3 nr. 2

³³ Prop. 65 L (2009-2010) s. 134, jf. NOU 2009:11 s. 97, jf. Ot.prp.nr.34 (1980-1981) s. 107

³⁴ Prop. 65 L (2009-2010) s. 135, jf. NOU 2009:11 s. 97

³⁵ Prop. 65 L (2009-2010) s. 135, jf. NOU 2009:11 s. 97

³⁶ Prop. 65 L (2009-2010) s. 135, jf. NOU 2009:11 s. 97

I utredningens punkt 5.10.3 blir de forskjellige aktørene ved en transaksjon kartlagt; kjøper/kortholder, selger/brukersted, kortutsteder og innløser.³⁷ Brukerstedet er tilknyttet kortsystemet gjennom avtale med innløseren, som igjen bygger sin rett til å godkjenne brukersteder på avtale med kortutsteder.³⁸ For å kunne være innløser kreves det en lisens fra rettighetshaverne til kortsystemet. I Norge har Teller lisens til å innløse Visa- og MasterCardtransaksjoner. Innløseren leverer tjenester til brukerstedet, bl.a. oppgjør for betalingstransaksjoner foretatt med kort. Ved betalingen skjer det en autorisasjonsforespørsel ved at kortutsteder får en forespørsel om betalingen godkjennes av dem, for eksempel om kortet er gyldig, om det er dekning på konto og om det med rimelig grad av sikkerhet er benyttet av rett kortinnehaver. Dersom kortutsteder godkjenner autorisasjonsforespørselen utbetaler innløseren beløpet til brukerstedet. Deretter har innløseren et krav på kortutstederen på de vilkår som er satt i systemet.³⁹

Det kan sies å foreligge avtaletilknytningsforhold mellom kortutsteder og brukersted gjennom den felles tilknytning de har til kortsystemet.⁴⁰ Utvalget uttalte videre at spørsmålet var om man dermed kunne si at kortutsteder yter kreditt til kortholder på grunnlag av avtale med brukerstedet. Dette spørsmålet hadde ikke vært oppe i Høyesterett, og uttalelser fra bankklagenemnda og lavere rettsinstanser var ikke entydige. Utvalget uttalte deretter:

”Det er imidlertid klart at Bankklagenemnda nå legger til grunn at kredittkjøpsloven §8 kommer til anvendelse ved kredittkort tilknyttet de internasjonale kortsystemene – jf. BKN 2007-062, 2007-121 og 2008-043”

³⁷ NOU 2009:11 s. 96

³⁸ Prop. 65 L (2009-2010) s. 135, jf. NOU 2009:11 s. 97-98

³⁹ NOU 2009:11 s. 96

⁴⁰ Prop. 65 L (2009-2010) s. 135, jf. NOU 2009:11 s. 98

I en uttalelse fra lovavdelingen fra 1991 kom avdelingen til samme resultat.⁴¹ I uttalelsen skiltes det mellom kort som har kredittgivning som en standardfunksjon, og kort som primært har en betalingsfunksjon, men som for enkelte kunder har en kredittramme. Lovavdelingen la til grunn at i førstnevnte situasjon vil avtalen mellom kortutsteder og brukersted regelmessig inneholde regler om kredittgivning, ettersom alle kort av denne type har en mulig kredittfunksjon. Når det gjelder den andre korttypen, vil det ikke være gitt at det foreligger en avtale mellom kortutsteder og brukersted om kredittgivning til kunden. Her vil kunden og kortutstederen ha en individuell avtale om kreditt, og det kan derfor ikke sies å foreligge en avtale mellom brukersted og kortutsteder, selv om de har en avtale om bruk av nevnte betalingskort generelt. Lovavdelingen konkluderte deretter med at *”bare de bankkort som regulært gir kunden mulighet for kreditt, generelt kan antas å være omfattet av kredittkjøpsloven § 8”*.⁴²

Lovavdelingen uttalte videre når det gjaldt kravet om avtale mellom kredittgiver og brukersted:

*”I de tilfeller der det regulært er knyttet en form for kreditt til kortbruken, og dette er kjent for brukerstedet, og når utstederbanken uttrykkelig eller stilltiende godtar at brukerstedet direkte kan belaste kundens konto i banken, er det nærliggende å si at « kreditten gis av ... en annen [enn selgeren] på grunnlag av avtale med selgeren », jf definisjonen av kredittkjøp i kredittkjøpsloven § 3 nr 1 bokstav b.”*⁴³

Forarbeidene til endringsloven konkluderte med at det må legges til grunn at gjeldende rett på endringstidspunktet var at kredittkjøpsloven § 8 omfattet tilfeller med betaling med kredittkort.⁴⁴ Videre uttales det:

⁴¹ JDLOV-1991-1282

⁴² Prop.65 L (2009-2010) s.135, jf. NOU 2009:11 s. 98, jf. JDLOV-1991-1282

⁴³ Prop.65 L (2009-2010) s.135, jf. NOU 2009:11 s. 98, jf. JDLOV-1991-1282

⁴⁴ NOU 2009:11 s. 98

”For så vidt gjelder vilkåret om at kreditten ytes etter avtale mellom kredittgiver og selger/tjenesteyter bemerker utvalget at det foreligger en avtaletilknytning mellom partene og at det er kortterminalens potensiale for betaling med kredittkort og den konkrete bruk av kredittkort på brukerstedet som er avgjørende etter gjeldende rett, og ikke om det er kjent for brukerstedet om betalingskortet i det konkrete tilfellet er et kredittkort eller et debetkort.”⁴⁵

Kortutsteder kan også inngå avtale om debetkort med brukeren. Dette vil i så tilfelle ikke falle inn under kredittkjøpsloven § 8.⁴⁶ Det er også mulighet for å kunne innvilge kreditt på konto som debetkortet er tilknyttet. Igjen oppstår spørsmålet om disse tilfellene er omfattet av kredittkjøpsloven § 8. Ifølge forarbeidene vil det ikke være mulig for brukerstedet å se om det er tilknyttet en kredittramme til kontoen kortet er tilknyttet, eller hvilken saldo kortet har når det benyttes.⁴⁷ Lovutvalget slo deretter fast at det er klart at bruk av debetkort faller utenfor virkeområdet til kredittkjøpsloven § 8 og viste til BKN 2008-043 (uttalelse av Bankklagenemnda, nå Finansklagenemnda).⁴⁸ Saken gjaldt en bilreparasjon foretatt i England hvor deler av beløpet var betalt med MasterCard, mens en annen del var betalt med Visakort. Bankklagenemnda la til grunn at Visa-kortet var et debetkort og at denne delen av beløpet dermed ikke kunne kreves tilbakeført med hjemmel i kredittkjøpsloven § 8. Jeg kommer tilbake til denne uttalelsen i punkt 8.6.

”Ved siden av reklamasjon overfor selgeren etter kjøpslovens regler må kredittyteren i tilfelle underrettes så snart det er rimelig høve til det”, jf. kredittkjøpsloven § 8 (1) annet punktum. Da kredittkjøpsloven ble utarbeidet gjorde departementet en vesentlig endring i forhold til utvalgets utkast når det gjaldt i hvilken utstrekning kjøper må gjøre krav

⁴⁵ Prop. 65 L (2009-2010) s. 135, jf. NOU 2009:11 s. 98

⁴⁶ Prop. 65 L (2009-2010) s. 135, jf. NOU 2009:11 s. 98

⁴⁷ Prop. 65 L (2009-2010) s. 136, jf. NOU 2009:11 s. 98

⁴⁸ Prop. 65 L (2009-2010) s. 136, jf. NOU 2009:11 s. 98

gjeldende mot brukerstedet før han kan gjøre krav gjeldende mot kredittyster.⁴⁹ Justisdepartementet mente sterke praktiske grunner talte for at kjøper i første omgang:

*”i alle fall må reklamere overfor sin direkte kontraktspart. Det gås imidlertid ikke inn for at kredittysters ansvar i ytterligere grad gjøres subsidiært.”*⁵⁰

4 Finansavtaleloven § 54 b’s forhold til kredittkjøpsloven § 8

Ved endringsloven ble finavtl. § 54 b tilføyd finansavtaleloven. Endringsloven gjennomfører forbrukerkredittdirektivet (Directive 2008/48/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on credit agreements for consumers and repealing Council Directive 87/102/EEC, heretter forbrukerkredittdirektivet eller direktivet).

Det fremkommer av forarbeidene til endringsloven at det var delte meninger blant utvalget og høringsinstansene i spørsmålet om gjeldende rett skulle videreføres.⁵¹ Mindretallet i utvalget og enkelte høringsinstanser viste til at forbrukernes interesser kunne ivaretas ved hjelp av avtalebaserte løsninger som langt på vei kunne gi forbrukerne de samme rettigheter som kredittkjøpsloven § 8 ga.⁵² Departementet var imidlertid av den oppfatning at en slik avtaleregulering ikke var tilstrekkelig og sluttet seg til utvalgets flertall og et flertall av høringsinstansene.⁵³ De var altså enige i at forbrukeren skal ha rett til å fremme krav mot kredittgiveren også i de tilfeller hvor det regulært er knyttet kreditt til kortet. Videre uttalte de at dette måtte vurderes i hvert enkelt tilfelle, og uttalte deretter:

*“Departementet går inn for å videreføre realiteten i kredittkjøpsloven §8 uendret, som ny §54 b i finansavtaleloven kapittel 3.”*⁵⁴

⁴⁹ Ot.prp.nr.34 (1980-1981) s. 107

⁵⁰ Ot.prp.nr.34 (1980-1981) s. 107

⁵¹ Prop. 65 L (2009-2010) s. 154, NOU 2009:11 s. 100-105

⁵² Prop. 65 L (2009-2010) s. 154, NOU 2009:11 s. 104

⁵³ Prop. 65 L (2009-2010) s. 154

⁵⁴ Prop. 65 L (2009-2010) s. 154

I en uttalelse fra lovavdelingen fra 2011⁵⁵ uttales det at det av forarbeidene til endringsloven fremgår at finavtl. § 54 b er en videreføring av kredittkjøpsloven § 8. Deretter refererte lovavdelingen fra forarbeidene til kredittkjøpsloven § 8 for å utdype innholdet nærmere.

I forarbeidene til endringsloven ble det og vurdert om også debetkort skulle omfattes av finavtl. § 54 b's anvendelsesområde. Departementet slo fast at det ikke var aktuelt å utvide anvendelsesområdet til også å gjelde debetkort, og dette ble fulgt opp av Stortinget.⁵⁶

Ettersom departementet konkluderte med at direktivet ikke hindret adgangen til å fastsette begrensninger i adgangen til å fremme krav mot kredittgiveren, var muligheten åpen for å fastsette slike begrensninger. Departementet valgte å foreslå å videreføre gjeldende rett på dette området, slik at kredittgivers ansvar er begrenset til det beløp han har mottatt fra kunden og kravet er begrenset til pengekrav.⁵⁷

Departementet gikk i forarbeidene videre inn for å opprettholde regelen om at kredittgivers ansvar er subsidiært i forhold til selgers. Departementet uttalte at regelen synes å være både praktisk og velbegrunnet, og viste til kredittkjøpslovens forarbeider.⁵⁸

Når det gjelder tilfeller der kjøpet reguleres av fremmed rett, la departementet til grunn at kredittkjøpsloven § 8 også kom til anvendelse i slike tilfeller. Hensynene departementet trakk frem mot å anvende finavtl. § 54 b på slike tilfeller er problemene det kan føre med seg for kredittgiver å forfølge et regresskrav mot en selger i et annet land, og at det kan være vanskelig å avgjøre om en forbruker har et krav når kjøpet reguleres av annen lands rett. I motsatt retning trakk departementet frem at forbrukerens behov for beskyttelse er den

⁵⁵ JDLOV-2011-1493

⁵⁶ Prop. 65 L (2009-2010) s. 155

⁵⁷ Prop. 65 L (2009-2010) s. 155

⁵⁸ Prop. 65 L (2009-2010) s. 155 jf. Ot.prp.nr. 34 (1980-1981) s. 107

samme enten om kjøpet reguleres av innenlandsk eller utenlandsk rett. Departementet la avgjørende vekt på sistnevnte argument, og departementet foreslo å videreføre gjeldende retts løsning.⁵⁹ Dette ble fulgt opp av Stortinget.

Etter min mening er ikke forbrukerens behov for beskyttelse den samme om kjøpet reguleres av innenlandsk eller utenlandsk rett. Dersom kjøpet reguleres av utenlandsk rett vil det etter min mening kunne være større behov for beskyttelse av forbrukeren. Dette vil for eksempel være tilfelle ved kjøp som reguleres av et lovverk med svak forbrukerbeskyttelse. I disse tilfellene vil det være vanskelig for forbrukeren å nå frem med et krav mot selger.

Et eksempel hvor det ble lagt til grunn at kredittkjøpsloven § 8 kom til anvendelse også der kjøpsavtalen ble regulert av fremmed lands rett, er BKN 2007-062. Bankklagenemnda viste i denne uttalelsen til et brev fra Justisdepartementets lovavdeling til Finansnæringens Hovedorganisasjon av 21.mars 2007. I dette brevet kom lovavdelingen til, under en viss tvil, at det ikke var grunnlag for noen innskrenkende tolkning av bestemmelsen, og at kredittkjøpsloven § 8 dermed kom til anvendelse også der kjøpsavtalen ble regulert av fremmed lands rett. Jeg kommer tilbake til denne uttalelsen fra Bankklagenemnda i punkt 8.6.

5 Rettskildebildet

5.1 Formell lov

Den formelle lov er i dag finansavtaleloven⁶⁰. I denne lov er det finavtl. § 54 b som regulerer kjøpers innsigelse mot annen kredittgiver enn selgeren. Finansavtaleloven §54 b ble tilføyd finansavtaleloven i 2010.⁶¹ Endringsloven gjennomfører

⁵⁹ Prop. 65 L (2009-2010) s. 155

⁶⁰ Lov om finansavtaler og finansoppdrag av 25.juni 1999 nr. 46

⁶¹ Lov om endringer i finansavtaleloven mv av 7.mai 2010 nr. 15

forbrukerkredittdirektivet, og trådte i kraft 11. juni 2010.⁶² Ved endringsloven ble kredittkjøpsloven⁶³ opphevet. I tillegg til å gjennomføre direktivets artikkel 15 nr. 2 er første ledd i finavtl. § 54 b en videreføring av realiteten i kredittkjøpsloven § 8.⁶⁴

Finansavtaleloven kan ikke fravikes ved avtale til skade for forbrukeren.⁶⁵ Loven er altså delvis preseptorisk, på den måten at den kan fravikes til gunst for forbrukeren. Med forbruker menes en fysisk person når avtalens formål for denne fysiske personen ikke hovedsakelig er knyttet til næringsvirksomhet.⁶⁶ En bestemmelse som ikke kan fravikes til skade for forbrukeren, kan ikke omgås ved avtale om anvendelse av fremmed rett.⁶⁷

5.2 Forarbeider

Ettersom finavtl. § 54 b er en videreføring av realiteten i kredittkjøpsloven § 8⁶⁸, er forarbeidene til kredittkjøpsloven av betydning for tolkningen av finansavtaleloven § 54 b.

Til den nå opphevede kredittkjøpsloven ble det utarbeidet flere sett med forarbeider. Det eksisterer hele tre proposisjoner, én fra 1980-1981, én fra 1983-1984 og én fra 1984-1985. Proposisjonene bygget på Kredittkjøpsutvalgets utredning NOU 1977:12 Kredittkjøp m.v. Den siste proposisjonen bygget i tillegg på de tidligere odelstingsproposisjonene Ot.prp.nr. 34 (1980-1981) og Ot.prp.nr. 24 (1983-1984).⁶⁹ Disse to proposisjonene ble ikke

⁶² FOR-2010-05-07-653: Ikrafttredelse av lov 7. mai 2010 nr. 15 om endringer i finansavtaleloven mv. (gjennomføring av direktiv 2008/48/EF om kredittavtaler for forbrukere mv.)

⁶³ Lov om kredittkjøp m.m. av 21.juni 1985 nr 82

⁶⁴ Innst. 211 L (2009-2010) s. 8, Prop. 65 L (2009-2010) s. 154 og 224

⁶⁵ Finavtl. § 2 (1) første punktum

⁶⁶ Finavtl. § 2 (1) annet punktum

⁶⁷ Finavtl. § 2 (3)

⁶⁸ Innst. 211 L (2009-2010) s. 8, Prop. 65 L (2009-2010) s. 154 og 224

⁶⁹ Innst.O.nr. 93 (1984-1985) s.1, Ot.prp.nr. 38 (1984-1985) s. 3

realitetsbehandlet av Stortinget⁷⁰, og det er dermed den siste (Ot.prp.nr. 38 (1984-1985)) som er direkte forarbeid til loven. De to første proposisjonene inneholder imidlertid verdifullt materiale, jf. to avsnitt nedenfor.

Den første proposisjonen, Ot.prp.nr. 34 (1980-1981), ble vedtatt ikke behandlet av Odelstinget ved Innst.O.nr. 38 (1980-1981). Den andre proposisjonen, Ot.prp.nr. 24 (1983-1984), ble trukket tilbake av Regjeringen ved Ot.meld.nr. 1 (1983-1984) fordi Stortingets justiskomite hadde bedt Justisdepartementet om å omarbeide lovteksten slik at den ble lettere tilgjengelig for publikum. Meldingen ble vedlagt protokollen ved odelstingsvedtak 7. juni 1984 (Innst.O.nr. 97 (1983-1984)).⁷¹ Av justiskomiteens brev av 5. april 1984 til justisministeren ble det understreket at komiteens innvendinger gikk på det språklige og lovtekniske, ikke på lovforslagets materielle innhold.⁷²

Når det gjelder lovforslagets materielle innhold, vises det i Ot.prp.nr. 38 (1984-1985) som utgangspunkt til begrunnelsene som er gitt i de tidligere proposisjoner.⁷³ Når det gjelder bestemmelsen om kjøpers innsigelse mot annen kredittgiver enn selgeren, vises det i Ot.prp.nr. 38 (1984-1985) til de tidligere proposisjoner og til NOU'en fra 1977.⁷⁴ Dermed må også de tidligere proposisjonene vektlegges når kredittkjøpsloven § 8 skal tolkes.

Det fremkom ingen innvendinger i innstillingen mot proposisjonen når det gjaldt kredittkjøpsloven § 8.⁷⁵

Det ble vedtatt et nytt direktiv om forbrukerkreditt i EU 7. april 2008 (Directive 2008/48/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on credit

⁷⁰ Ot.prp.nr. 38 (1984-1985) s. 3

⁷¹ Ot.prp.nr. 38 (1984-1985) s. 3

⁷² Ot.prp.nr. 38 (1984-1985) s. 7

⁷³ Ot.prp.nr. 38 (1984-1985) s. 3

⁷⁴ Ot.prp.nr. 38 (1984-1985) s. 15

⁷⁵ Innst.O.nr. 93 (1984-1985) s. 5-6

agreements for consumers and repealing Council Directive 87/102/EEC).⁷⁶ Dette direktivet avløste direktiv 87/102/EØF av 22. desember 1986 om forbrukerkreditt, som var gjennomført i norsk rett ved kredittkjøpsloven og finansavtaleloven med forskrifter.⁷⁷ Ved gjennomføringen ble det ansett som naturlig å foreta en omfattende revisjon av kredittkjøpsloven med forskrifter, og enkelte endringer i finansavtaleloven med forskrifter.⁷⁸ Kredittkjøpslovutvalget ble derfor oppnevnt ved kongelig resolusjon 18. april 2008.⁷⁹ Utvalgets arbeid resulterte i NOU 2009:11. Utredningen ble fulgt opp med Prop. 65 L (2009-2010) og Innst. 211 L (2009-2010). Komiteen støttet i all hovedsak regjeringens forslag og merknader, men hadde enkelte bemerkninger.⁸⁰ Ingen av disse bemerkningene gjaldt kjøpers rett til å gjøre innsigelser og krav gjeldende overfor andre kredittgivere enn selgeren.

5.3 Nemnds-, utvalgs- og rettspraksis

Det eksisterer ikke mye rettspraksis verken når det gjelder finavtl. § 54 b eller den tidligere kredittkjøpsloven § 8. Vi har to avgjørelser fra lagmannsretten når det gjelder kredittkjøpsloven § 8, men dette er etter det jeg kan finne de eneste avgjørelsene fra det norske rettsvesenet. Hva dette skyldes blir bare spekulasjoner, men faktorer som små kjøpesummer i forhold til sakskostnader og uvitenhet om bestemmelsen kan være årsaker.

Vi har imidlertid en god del nemnds- og utvalgspraksis som kan gi veiledning. Bruk av Finansklagenemnda (tidligere Bankklagenemnda) er kostnadsfritt for forbrukeren, noe som kan være medvirkende til at vi har langt flere saker i Finansklagenemnda enn i rettssystemet.

⁷⁶ NOU 2009:11 s. 9

⁷⁷ NOU 2009:11 s. 9

⁷⁸ NOU 2009:11 s. 9

⁷⁹ NOU 2009:11 s. 9

⁸⁰ Innst. 211 L (2009-2010) s. 11

Når det gjelder rettskildeverdien av nemndavgjørelser, kan Rt 1984 s. 248 (enstemmig) være av interesse.⁸¹ Denne saken gjaldt erstatningskrav etter overtakelse av et mellommannsforhold, og praksis fra Næringslivets Konkurranseselectvalg.⁸² Dette utvalget gir, som Finansklagenemnda, rådgivende uttalelser.⁸³ For Høyesterett var det fremlagt flere uttalelser fra Næringslivets Konkurranseselectvalg.⁸⁴ I forhold til Bankklagenemndspraksis (nå Finansklagenemnda) er det langt mindre praksis fra Næringslivets Konkurranseselectvalg, og denne praksisen gjelder for det meste lovregler om ”god forretningsskikk”.⁸⁵ Høyesterett uttalte i saken:

*“De responsa [altså rådgivende uttalelser] som avgis av et organ som Næringslivets Konkurranseselectvalg binder ikke domstolene, selv om jeg er enig i at det ofte vil være naturlig å tillegge dem betydelig vekt.”*⁸⁶

Av Hagstrøm er det fremholdt at det er grunn til å tro at domstolene vil innta samme holdning til praksis fra Bankklagenemnda (nå Finansklagenemnda). Han fremholder videre at vekten av avgjørelsen vil påvirkes av hvor mye annet materiale som foreligger og de innrettelseshensyn som kan foreligge. Innrettelseshensynet tilsier at det skal ”meget sterke grunner til” for at domstolene bør velge å avvike fra Bankklagenemndas prinsipper.⁸⁷

I en av Torvunds podcaster⁸⁸ vurderer han hvilken vekt praksis fra bankklagenemnda har. Ved vurderingen av den rettskildemessige vekten til nemndspraksis nevner han følgende momenter: nemndas grad av uavhengighet, hvilken faglig bakgrunn personene i nemnda har og om nemndsuttalelsen blir publisert. Torvund uttaler at det er vanskelig å hevde at en ikke bindende uttalelse fra en nemnd, har større vekt enn en bindende avgjørelse fra

⁸¹ Hagstrøm (2011) s. 58

⁸² Hagstrøm (2011) s. 58

⁸³ Hagstrøm (2011) s. 58

⁸⁴ Hagstrøm (2011) s. 58

⁸⁵ Hagstrøm (2011) s. 58

⁸⁶ Rt 1984 s. 248 s. 258

⁸⁷ Hagstrøm (2011) s. 58

⁸⁸ Torvund (2008)

domstolene. Han nevner som et moment i motsatt retning at nemnder ofte har større faglig innsikt på rettsområdet enn hva en domstol har, ettersom nemndas medlemmer er oppnevnt fordi de har faglig innsikt på området. Videre uttaler han at det i større grad er uttrykk for enighet dersom rettspraksis går i samme retning, enn hvis nemndspraksis går i samme retning. Dette fordi det ofte er samme personer som sitter i nemnda over lang tid, mens det er forskjellige personer som tar avgjørelsene i domstolene. Når det gjelder dissensuttalelser fra nemnd som ikke blir fulgt i praksis, uttaler Torvund at disse uttalelsene har liten eller ingen vekt.⁸⁹

Det er også av betydning om nemndsavgjørelsen er enstemmig eller om det foreligger dissens blant nemndas medlemmer, om det er finansnæringens representanter som tar dissens og om avgjørelsen blir fulgt i praksis.

I høyesterettsdom inntatt i Rt. 2013 s. 1235 (enstemmig) uttalte førstvoterende at det etter hans oppfatning ikke forelå entydig lagmannsretts- og nemndspraksis om tolkningsspørsmålet.⁹⁰ Som et eksempel i den ene retningen, viste førstvoterende til en uttalelse fra Finansklagenemnda. Etter å ha vist til eksempler som gikk i forskjellige retninger, uttalte han at han ikke kunne se at det forelå noen fast praksis som kunne være veiledende for tolkningen av bestemmelsen. Disse uttalelsene kan tyde på at Høyesterett vil tillegge nemndspraksis vekt i de tilfeller der det foreligger entydig og fast praksis.

5.4 EU-direktiv

Ved EØS-komiteens beslutning nr. 16/2009 av 5. februar 2009 ble forbrukerkredittdirektivet (Directive 2008/48/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on credit agreements for consumers and repealing Council Directive 87/102/EEC) innlemmet i EØS-avtalen. EØS-komiteens beslutning endret

⁸⁹ Torvund (2008)

⁹⁰ Rt. 2013 s. 1235 premiss 48

vedlegg XIX (Forbrukervern) til EØS-avtalen. Gjennomføringen i norsk rett krevde lovvedtak, jf. Grunnloven⁹¹ § 26 (2), noe som førte til at EØS-komiteens beslutning ble fattet med forbehold for samtykke fra Stortinget. Samtykke ble gitt av Stortinget ved vedtak nr. 449 15. juni 2009, jf. også Innst.S.nr. 311 (2008-2009).⁹²

Endringsloven gjennomfører forbrukerkredittdirektivet. Dette direktivet er dermed en faktor ved tolkningen av finavtl. § 54 b. Det foreligger ikke offisiell norsk oversettelse av direktivet, og jeg vil derfor benytte engelsk og dansk versjon i avhandlingen.

5.5 Dansk og svensk rett

I det følgende behandler jeg dansk og svensk rett som rettskilder, mens jeg i kapittel 9 behandler hvordan dansk og svensk rett forholder seg til spørsmålet om forbrukerens rett til å gjøre innsigelser mot annen kredittgiver enn selgeren.

Ettersom bestemmelsen gjennomfører et EU-direktiv, vil bestemmelser i andre sammenlignbare land som gjennomfører EU-direktivet også være av betydning. Jeg har valgt å ta for meg svensk og dansk rett, dog ikke noen fullstendig gjennomgang.

Lovforslaget i Danmark bygget på, og var i all hovedsak, utformet i overensstemmelse med anbefalingene og lovutkastet som Justisministeriets arbeidsgruppe utarbeidet (Betænkning nr.1509/2009 om gennemførelse af forbrugerkreditdirektivet).⁹³ Etter første gangs behandling i Folketinget, ble lovforslaget henvist til behandling i Retsudvalget. Flertallet i Retsudvalget innstilte lovforslaget til vedtakelse med de endringsforslag justisministeren

⁹¹ Kongeriget Norges Grundlov av 17. mai 1814

⁹² Prop. 65 L (2009-2010) s. 16

⁹³ Fremsættelsestalen til lovforslag nr. L 91, Folketinget 2009-2010 s.1 og Lovforslag som fremsatt, Lovforslag nr. L 91, Folketinget 2009-2010 s. 30 og Betænkning til lovforslag nr. L 91, Folketinget 2009-2010 s. 1

hadde foreslått.⁹⁴ Etter annen gangs behandling i Folketinget avga Retsudvalget en tillægsbetænkning hvor flertallet innstilte lovforslaget slik det forelå etter annen gangs behandling, til vedtakelse.⁹⁵ Det foreligger ingen endring hva gjelder lovens bestemmelse om kjøpers rett til å gjøre innsigelser og krav gjeldende overfor andre kredittgivere enn selgeren. Folketinget vedtok deretter lovforslaget etter tredje gangs behandling. Dermed er alle de nevnte forarbeider av betydning for tolkningen av bestemmelsen.

Proposisjonen i Sverige ble, med visse lovtekniske justeringer, av Utskottet anbefalt vedtatt av Riksdagen.⁹⁶ Riksdagen bifalt Utskottets forslag til riksdagsbeslutning.⁹⁷ De nevnte forarbeider er dermed av betydning for tolkningen av bestemmelsen.

Jeg har ikke funnet noe praksis som omhandler temaet fra domstolene i Danmark, mens jeg har funnet noe svensk rettspraksis fra tiden før den nye loven.

5.6 Juridisk litteratur

Det er skrevet lite om finansavtaleloven § 54 b i juridisk litteratur. Bestemmelsen er kun behandlet summarisk i enkelte fremstillinger.⁹⁸ Kredittkjøpsloven § 8 er behandlet noe mer utførlig av Krüger.⁹⁹ Bestemmelsen er også behandlet i enkelte artikler som jeg vil benytte meg av i avhandlingen.

⁹⁴ Betænkning til lovforslag nr. L 91, Folketinget 2009-2010 s. 1

⁹⁵ Tillægsbetænkning til lovforslag nr. L 91, Folketinget 2009-2010 s.1

⁹⁶ Civilutskottets betänkande 2010/11:CU5 s. 1

⁹⁷ Riksdagsskrivelse 2010/11:80

⁹⁸ Se for eksempel Bergsåker (2011) s. 113

⁹⁹ Krüger (1999) s. 590-593

6 Finansklagenemnda

I 2010 ble Finansklagenemnda etablert av Forbrukerrådet, Næringslivets Hovedorganisasjon, Finansnæringens Fellesorganisasjon, Finansieringsselskapenes Forening og Verdipapirfondenes forening. Ved opprettelsen ble Forsikringsklagekontoret og Bankklagenemnda slått sammen.¹⁰⁰

I dag organiserer Finansklagenemnda fire nemnder, tre på forsikringsområdet og én på bankområdet.¹⁰¹ Finansklagenemnda Bank er i det vesentlige en videreføring av Bankklagenemnda. Uttalelsene Finansklagenemnda Bank gir, dreier seg om privatpersoners kontraktsforhold med banker, finansieringsselskap, kredittforetak, fondsforvaltningsselskap og verdipapirforetak når tvisten gjelder investeringsrådgivning.¹⁰² Nemnda behandler tvister som oppstår mellom finansforetakene og deres kunder.¹⁰³ Gjennom sitt medlemskap i organisasjonene er foretak som er medlemmer i Finansnæringens Fellesorganisasjon, Finansieringsselskapenes Forening og Verdipapirfondenes forening tilknyttet Finansklagenemnda.¹⁰⁴

Etter finavtl. § 4 kan det opprettes en eller flere nemnder for behandling av tvister om finansavtaler gjennom avtale mellom en finansinstitusjon eller en lignende institusjon eller en organisasjon for slike institusjoner på den ene siden, og Forbrukerrådet eller annen organisasjon som representerer institusjonens kunder på den andre siden. Offentlig godkjente vedtekter for slike nemnder gir visse offentligrettslige rettsvirkninger. Dersom kunden har saklig interesse i å få nemndens uttalelse i saken, har kunden rett til å kreve nemndbehandling av saker innenfor nemndens virkeområde. Finansinstitusjoner har ingen

¹⁰⁰ Prop. 188 L (2012-2013) s. 7, Finansklagenemnda (2010)

¹⁰¹ Prop. 188 L (2012-2013) s. 7

¹⁰² Prop. 188 L (2012-2013) s. 7

¹⁰³ Prop. 188 L (2012-2013) s. 7

¹⁰⁴ Prop. 188 L (2012-2013) s. 7

tilsvarende rett, med unntak ved tvist om urettmessig belastning av konto eller urettmessig bruk av betalingsinstrument, jf. finavtl. § 37.¹⁰⁵

Dersom en tvist er til behandling i nemnd med kongelig godkjente vedtekter, kan den ikke før nemnden har gitt sin uttalelse bringes inn for domstolene.¹⁰⁶ Det er ikke nødvendig med forliksrådsbehandling dersom tvisten har vært realitetsbehandlet i nemnden.¹⁰⁷ Etter at nemnden har avgitt sin uttalelse, har foretaket og kunden samme rett til å bringe saken inn for de alminnelige domstoler.¹⁰⁸

Justis- og beredskapsdepartementet har fått delegert kongens myndighet til å godkjenne nemndsvedtekter i medhold av finavtl. § 4. Finansklagenemndas forgjengere, Bankklagenemnda og Forsikringsklagenemnda, hadde godkjente vedtekter. I april 2013 ga Justis- og beredskapsdepartementet forhåndstilsagn om offentlig godkjenning basert på utkast til endringer i avtaleverket for Finansklagenemnda.¹⁰⁹

Det er de tilknyttede finansforetakene som finansierer virksomheten til Finansklagenemnda. Etter vedtektene skal ikke en forbruker som bringer saken inn for Finansklagenemnda betale for saksbehandlingen.¹¹⁰

Uttalelser fra Finansklagenemnda er kun rådgivende. Det kreves at nemnda blir varslet innen 30 dager dersom uttalelsen blir fraveket av finansinstitusjonen. Finansforetaket blir bundet av uttalelsen dersom varsel ikke er gitt innen fristen, med mindre unnlatelsen av å sende varselet er følge av forhold eller omstendigheter utenfor finansforetakets kontroll.

¹⁰⁵ Prop. 188 L (2012-2013) s. 7-8

¹⁰⁶ Jf. finavtl. § 4 (4), jf. også Lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) av 17. juni 2005 nr. 90 § 18-2 (3) (heretter tvl.)

¹⁰⁷ Jf. tvl. § 6-2 (2) litra c, jf. finavtl. § 4

¹⁰⁸ Prop. 188 L (2012-2013) s. 8

¹⁰⁹ Prop. 188 L (2012-2013) s. 8

¹¹⁰ Prop. 188 L (2012-2013) s. 8

Finansklagenemndas sekretariat kan gi utsettelsesfrist inntil 14 dager, dersom finansforetaket av særlige grunner ikke kan ta stilling til uttalelsen innen den ordinære fristen. Finansforetaket har frist 7 dager før den ordinære fristens utløp til å gi en begrunnet skriftlig søknad om fristutsettelse. Dersom saken bringes inn for de ordinære domstoler, skal Finansklagenemnda varsles.¹¹¹

Når det gjelder foreldelse, avbrytes foreldelsesfristen når tvist bringes inn til klage- eller reklamasjonsnemnd som skyldneren har nærmere tilknytning til.¹¹² Virkningen av at foreldelsesfristen avbrytes er at foreldelse ikke inntreffer så lenge forfølgningen pågår.¹¹³ Når fordringshaveren velger å benytte seg av en ordning opprettet av bransjen for å avgjøre tvister mot sine kunder, bør han ikke lide tap ved at kravet foreldes mens tvisten er til behandling.¹¹⁴ Foreldelsesloven § 16 nr. 2 litra a har følgende ordlyd:

”tvist om krav som bringes inn for en klage- eller reklamasjonsnemnd som er opprettet av skyldneren eller bransjeorganisasjon han er tilsluttet eller under deres medvirkning. Det samme gjelder hvis vedtektene for nemnda er offentlig godkjent etter særskilt lovbestemmelse eller hvis skyldneren godtar at tvist om kravet bringes inn for en opprettet klage- eller reklamasjonsnemnd.”

Bankklagenemnda (nå Finansklagenemnda) er blant de klagenemnder som er omfattet av denne bestemmelsen.¹¹⁵

Reglene i foreldelsesloven § 16 nr. 1 gjelder tilsvarende for § 16 nr. 2.¹¹⁶ Dette innebærer at regelen i foreldelsesloven § 16 nr. 1 annet og tredje punktum også gjelder for tilfeller som omfattes av foreldelsesloven § 16 nr. 2. Annet punktum innebærer at det ikke er noe vilkår

¹¹¹ Finansklagenemnda (2011)

¹¹² jf. Lov om foreldelse av fordringer av 18. mai 1979 § 16 nr. 2 litra a (heretter foreldelsesloven), Røed (2009) s. 552

¹¹³ Foreldelsesloven § 21 nr. 1

¹¹⁴ Røed (2009) s. 552

¹¹⁵ Røed (2009) s. 556

¹¹⁶ Foreldelsesloven § 16 nr. 2

at andre klagemuligheter er uttømt for at fristen skal bli avbrutt ved innbringelsen av kravet.¹¹⁷ Tredje punktum innebærer at dersom kravet bringes inn for saksforberedende organ, er dette nok til å avbryte fristen.¹¹⁸ Det er en forutsetning at hensikten med å bringe kravet inn for det saksforberedende organet er å senere bringe kravet til hovedorganet.¹¹⁹ Denne hensikten må foreligge allerede ved innsendelsen til det saksforberedende organ. Finansklagenemnda har et sekretariat som forbereder sakene for selve nemnda.¹²⁰ Det er dermed fristavbrytende at kravet er fremmet for nemnda ved sekretariatet.

Det er ikke et vilkår at tvisten som er brakt inn gjelder selve kravet. Det er nok at spørsmålet som er brakt inn for nemnda, *”er et underliggende spørsmål av betydning for om det foreligger et krav”*.¹²¹

Det vurderes for tiden endringer i lovverket når det gjelder adgangen til å pålegge tilslutning til klagenemnder og regler om dekning av sakskostnader etter nemndsuttalelser. Status per 19. november 2013 er at lovforslaget er til behandling i Finanskomiteen.¹²²

Når det gjelder adgangen til å pålegge tilslutning til klagenemnder, vurderer departementet det som et viktig og rett utgangspunkt at nemndenes kompetanse er begrenset til å behandle tvister mellom nemndstilknyttede institusjoner og deres kunder. Departementet vil derfor ikke følge opp forslaget fra Banklovkommisjonen om en regel som ville gitt foretak og kunder rett til å bringe tvister inn for en nemnd som foretaket ikke er tilsluttet. Departementet ønsker imidlertid å gjennomføre Banklovkommisjonens utkast til

¹¹⁷ Røed (2009) s. 549-550

¹¹⁸ Røed (2009) s. 551 og s. 553

¹¹⁹ Røed (2009) s. 551

¹²⁰ Finansklagenemnda (2011)

¹²¹ Røed (2009) s. 555

¹²² Stortinget

forskriftshjemmel for å kreve tilslutning til klagenemnd. Departementet ønsker å ta inn forskriftshjemmelen i finansieringsvirksomhetsloven¹²³.¹²⁴

Når det gjelder regler om dekning av sakskostnader etter nemndsuttalelser, ønsker departementet å lovfeste en rett for forbrukere til å få dekket sakskostnadene på alle områder som behandles av nemndene i Finansklagenemnda.¹²⁵ For de tre nemndene på forsikringsområdet, har Finansnæringens Fellesorganisasjon etablert en bransjenorm. Punkt 4 i denne bransjenormen omhandler dekning av sakskostnader. Finansklagenemnda Bank har ikke tilsvarende bransjenorm.¹²⁶ Departementet ser det som tilstrekkelig at forbrukeren får rett til dekning av sakskostnader ved behandling ved de ordinære domstolene dersom det er finansforetaket som anker, men ikke dersom det er forbrukeren som anker.¹²⁷ Departementet mener at bransjenormen etablert av Finansnæringens Fellesorganisasjon er et godt utgangspunkt for å utfylle hovedregelen etter departementets høringsutkast.¹²⁸ Departementet lister så opp vilkårene for dekning av sakskostnader ved etterfølgende domstolsbehandling i de tilfeller finansforetaket er den ankende part:

- ”- Foretaket ikke følger en uttalelse fra nemnd som nevnt i finansavtaleloven § 4 eller forsikringsavtaleloven § 20-1,*
- Klageren er forbruker som nevnt i finansavtaleloven § 2 første ledd annet punktum,*
- Klagerens kostnader er nødvendige i henhold til tvisteloven § 20-5, og*
- Saken gjelder samme tvist mellom samme parter som i nemndbehandlingen.”¹²⁹*

¹²³ Lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner av 10. juni 1988 nr 40 (heretter finansieringsvirksomhetsloven)

¹²⁴ Prop. 188 L (2012-2013) s. 12

¹²⁵ Prop. 188 L (2012-2013) s. 17

¹²⁶ Prop. 188 L (2012-2013) s. 9-10

¹²⁷ Prop. 188 L (2012-2013) s. 17

¹²⁸ Prop. 188 L (2012-2013) s. 17-18

¹²⁹ Prop. 188 L (2012-2013) s. 18

I proposisjonen foreslår departementet å ta inn den foreslåtte lovbestemmelsen i finansieringsvirksomhetsloven, med henvisninger slik at bestemmelsen gjelder tilsvarende i verdipapirhandelloven¹³⁰ og verdipapirfondloven^{131 132}.

7 Forbrukerkredittdirektivet

Forbrukerkredittdirektivets (fra 2008) overordnede mål er å legge til rette for fremveksten av et velfungerende marked for forbrukerkreditter.¹³³ Ved likeartede regler på området for forbrukerkreditter, vil det bli enklere for forbrukerne å få nytte av fordelene med det indre markedet.¹³⁴

Kjøpers innsigelser mot annen kredittgiver enn selgeren, er i direktivet regulert slik i artikkel 15 nr. 2:

“Where the goods or services covered by a linked credit agreement are not supplied, or are supplied only in part, or are not in conformity with the contract for the supply thereof, the consumer shall have the right to pursue remedies against the creditor if the consumer has pursued his remedies against the supplier but has failed to obtain the satisfaction to which he is entitled according to the law or the contract for the supply of goods or services. Member States shall determine to what extent and under what conditions those remedies shall be exercisable.”¹³⁵

Artikkel 15 nr. 2 må sees i sammenheng med artikkel 15 nr. 3 som lyder:

¹³⁰ Lov om verdipapirhandel av 29. juni 2007 nr. 74

¹³¹ Lov om verdipapirfond av 25. november 2011 nr. 44

¹³² Prop. 188 L (2012-2013) s. 18

¹³³ Prop 2009/10:242 s. 31 og 2010/11:CU5 s. 6

¹³⁴ Prop 2009/10:242 s. 31

¹³⁵ Directive 2008/48/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on credit agreements for consumers and repealing Council Directive 87/102/EEC art 15 nr 2

“This Article shall be without prejudice to any national rules rendering the creditor jointly and severally liable in respect of any claim which the consumer may have against the supplier where the purchase of goods or services from the supplier has been financed by a credit agreement.”¹³⁶

Det vises i proposisjonen¹³⁷ til NOU 2009:11 punkt 5.10.2 som omhandler artikkel 15 nr. 2 og artikkel 15 nr. 3. I utredningen ble det tatt utgangspunkt i den danske versjonen av direktivet.

Direktivet er et fullharmoniseringsdirektiv. Utgangspunktet er dermed at det ikke kan fastsettes eller videreføres nasjonale regler som er i strid med direktivet. På visse punkter gir imidlertid direktivet de nasjonale myndigheter mulighet til å fravike direktivets løsninger.¹³⁸ Jeg kommer senere i avhandlingen tilbake til hvilke punkter dette er (se blant annet punkt 8.3).

Direktivets art. 15 omfatter kun varer og tjenester, altså ikke fast eiendom.¹³⁹

Artikkel 15 nr. 2 fastslår at dersom leverandøren leverer en mangelfull ytelse, har forbrukeren rett til å ta i bruk rettsmidler overfor kredittgiveren. Medlemsstatene bestemmer imidlertid i hvilket omfang og på hvilke betingelser rettsmidlene kan iverksettes.¹⁴⁰

¹³⁶ Directive 2008/48/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on credit agreements for consumers and repealing Council Directive 87/102/EEC art 15 nr 3

¹³⁷ Prop. 65 L (2009-2010) s. 136 flg

¹³⁸ Fremsættelsestalen til lovforslag nr. L 91, Folketinget 2009-2010 s. 1

¹³⁹ Betænkning nr. 1509/2009 s. 84

¹⁴⁰ Lovforslag som fremsatt, Lovforslag nr. L 91, Folketinget 2009-2010 s. 29

8 Vilkår – finansavtaleloven § 54 b

8.1 Innledning

I dette kapittelet vil jeg gjennomgå vilkårene i finavtl. § 54 b. Jeg vil benytte meg av nemnds- og utvalgsspraksis der dette kan belyse det enkelte vilkår. Uttalelser fra Bankklagenemnda (BKN) gjelder kredittkjøpsloven § 8, mens uttalelser fra Finansklagenemnda (Finkn) og vedtak fra Forbrukertvistutvalget (FTU) gjelder finansavtaleloven § 54 b. Ettersom finavtl. § 54 b i realiteten er en videreføring av kredittkjøpsloven § 8, har dette skillet ingen betydning.

Der annet ikke er opplyst, er uttalelsene og vedtakene enstemmige.

8.2 Hvem gjelder bestemmelsen for

Det er ”forbrukeren” som kan gjøre krav gjeldende etter bestemmelsen.¹⁴¹ Forbrukerbegrepet i loven er definert i finavtl. § 2 første ledd annet punktum som en *”fysisk person når avtalens formål for denne ikke hovedsakelig er knyttet til næringsvirksomhet”*.

I forarbeidene til finansavtaleloven drøftes forbrukerbegrepet i vanlig norsk lovgivning opp mot forbrukerbegrepet i det tidligere forbrukerkredittdirektivet¹⁴² og annet regelverk innen EU på forbrukervernområdet.¹⁴³ Det uttales at forbrukerdefinisjonen som brukes mest i norsk rett, bl.a. i kjøpsloven, på noen punkter er snevrere enn forbrukerkredittdirektivets definisjon, og at man på grunn av forholdet til direktivet ikke kan bruke kjøpslovens definisjon av forbruker direkte. Departementet slutter seg deretter til banklovkommisjonen i at man her må ta utgangspunkt i forbrukerkredittdirektivets definisjon. Videre uttales det at avgrensningen av begrepet skal knyttes til begrepet fysisk person, og deretter fastslås det

¹⁴¹ Finavtl. § 54b (1) første punktum

¹⁴² Council Directive 87/102/EEC of 22 December 1986 for the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning consumer credit

¹⁴³ Ot.prp.nr.41 (1998-1999) s. 21

at forbrukerbegrepet også omfatter de tilfeller der den fysiske personen opptrer på vegne av en organisert gruppe som for eksempel sykklubber.

Forbrukeren kan gjøre innsigelser gjeldende overfor *”annen kredittgiver enn selgeren”*¹⁴⁴. En ”kredittgiver” er i loven definert som en *”fysisk eller juridisk person som nevnt i eller i forskrift fastsatt i medhold av § 1 første, annet, fjerde, femte eller sjette ledd som gir kreditt til en kredittkunde”*.¹⁴⁵ En ”kredittkunde” er en fysisk eller juridisk person som gis kreditt av en kredittgiver.¹⁴⁶ For å finne frem til hvem som etter loven er ”kredittgiver”, må man altså se definisjonen av kredittgiver i finavtl. § 44a litra e i sammenheng med finavtl. § 1 første, annet, fjerde, femte og sjette ledd.

Første ledd i finavtl. § 1 fastslår at loven gjelder for *”avtaler og oppdrag om finansielle tjenester med finansinstitusjoner eller lignende institusjoner hvis ikke annet er fastsatt i eller i medhold av lov”*. En finansinstitusjon eller lignende institusjon er altså kredittgiver med mindre annet er fastsatt i eller i medhold av lov. Hva som er en *”lignende institusjon”* er definert i finavtl. § 1 annet ledd. Dette er blant annet finansmeglerforetak, samvirkeforetak og betalingsforetak.¹⁴⁷

Av finavtl. § 1 fjerde ledd går det frem at kapittel 3 (hvor finavtl. § 54 b er plassert) også gjelder hvor kredittgiveren er en kommune eller en fylkeskommune, og av femte ledd første punktum følger det at kapittelet også gjelder enhver som gir kreditt til forbruker som ledd i næringsvirksomhet. Det fremgår av forarbeidene at formuleringen i femte ledd første punktum:

”svarer til definisjonen av kredittgiver i direktivet artikkel 3 bokstav b sammenholdt med direktivet artikkel 3 bokstav a og c, og må videre antas å fange

¹⁴⁴ Finavtl. § 54b (1) første punktum

¹⁴⁵ Finavtl. § 44a litra e

¹⁴⁶ Finavtl. § 44a litra d

¹⁴⁷ Finavtl. § 1 (2) bokstav b,d og g

*opp formuleringen «enhver annen ervervsmessig yter av lån til forbrukere», jf. § 1 bokstav e i forskrift 11. februar 2000 nr. 101 om låneavtaler og forskrift 11. februar 2000 nr. 102 om utvidet anvendelsesområde for finansavtaleloven”.*¹⁴⁸

Departementet uttalte videre at femte ledd første punktum innebærer at det ikke er noen begrensninger for hvilke juridiske og fysiske subjekter som skal ansees som kredittgiver overfor forbruker, bortsett fra at kreditten må være gitt som ledd i næringsvirksomhet.¹⁴⁹

Kongen kan gi forskrifter om lovens virkeområde, herunder om loven skal gjelde helt eller delvis for andre institusjoner enn nevnte i første ledd og om loven ikke skal gjelde for enkelte institusjoner.¹⁵⁰ Det er ikke gitt slik forskrift for finavtl. § 54 b.

8.3 Kreditt ”gitt etter avtale mellom selgeren og kredittgiveren”

Kreditten må være ”gitt etter avtale mellom selgeren og kredittgiveren”, jf. finavtl. § 54 b. I NOU 2009:11 delte utvalget seg i to fraksjoner når det gjaldt spørsmålet om betaling ved bruk av eksterne kortsystemer burde gi forbrukeren rett til å fremme innsigelser overfor kredittyster.¹⁵¹ Direktivets artikkel 15 nr. 2 og nr. 3 ble ansett å ikke ha like omfattende forbrukerrettigheter som det kredittkjøpsloven § 8 hadde.¹⁵² Det var enighet i utvalget om at kredittkjøpsloven § 8 omfattet tilfeller ved bruk av eksternt kredittkort.¹⁵³ Både flertallets og mindretallets forslag til lovtekst var like, dissensen bygget på en rettspolitisk vurdering som kom til uttrykk ved at fraksjonene la forskjellig innhold i formuleringen av vilkåret.¹⁵⁴

¹⁴⁸ Prop. 65 L (2009-2010) s. 209

¹⁴⁹ Prop. 65 L (2009-2010) s. 209

¹⁵⁰ Finavtl. § 1 (6)

¹⁵¹ NOU 2009:11 s. 101

¹⁵² NOU 2009:11 s. 164

¹⁵³ NOU 2009:11 s. 98

¹⁵⁴ NOU 2009:11 s. 164

Flertallet gikk inn for å videreføre gjeldende rett etter kredittkjøpsloven § 8 uendret, mens mindretallet ønsket å begrense forbrukervernet noe i forhold til kredittkjøpsloven § 8. Flertallet mente at i de tilfeller det betales med eksterne kredittkort, vil vilkåret om at kreditten må være gitt "*etter avtale mellom selger og kredittgiver*" være oppfylt. Mindretallet mente derimot at vilkåret i slike tilfeller ikke var oppfylt.¹⁵⁵

Flertallet la ved sine vurderinger vekt på at regelen er særlig praktisk ved at den gir sikkerhet ved kjøp på internett og ved forskuddsbetaling. Dette fører igjen til økt handel og økt konkurranse over landegrensene, noe som er i tråd med direktivets hensyn.¹⁵⁶ De fremhevet også fordelen for brukerstedene, ved at kunder føler trygghet ved å ha denne sikkerheten. Det ble fremhevet av flertallet at dette er en "*vesentlig forutsetning*" for omsetningslivet og flere brukersteders eksistens.¹⁵⁷ Videre fremhevet flertallet at regelen gir god forbrukerbeskyttelse, at bestemmelsen er 24 år og godt innarbeidet, og at dersom man ville sikre forbrukerbeskyttelse på datidens nivå, måtte det skje ved en videreføring av kredittkjøpsloven § 8.¹⁵⁸ Før flertallet konkluderte med at kredittkjøpsloven § 8 burde videreføres i finansavtaleloven med samme form og innhold, ble det fremhevet at forbrukervernet ville svekkes markant dersom regelen ble fjernet, og at det å fjerne regelen ikke ville være i tråd med den internasjonale utviklingen med styrking av forbrukervernet på finansområdet.¹⁵⁹

Mindretallet la vekt på at tilknytningen mellom kortutsteder og brukersteder er fjern. Det interessefellesskap mellom selger og kredittyter kredittkjøpsloven § 8 grunnes i, var det etter mindretallets syn ikke grunn til å anerkjenne når tilknytningen mellom selger og kredittyter er så fjern som den er ved eksterne kortsystemer. De fremhevet at kortutsteder

¹⁵⁵ NOU 2009:11 s. 164

¹⁵⁶ NOU 2009:11 s. 101

¹⁵⁷ NOU 2009: 11 s. 101

¹⁵⁸ NOU 2009:11 s. 101-102

¹⁵⁹ NOU 2009:11 s. 102

vil ha liten reell mulighet til å føre kontroll med brukerstedene. Som en konsekvens av dette, mente mindretallet det er mer naturlig å la forbrukeren bære risikoen for hvilket brukersted han velger. Mindretallet så for seg at kredittkortutstedere kan ta inn slike vilkår i sine avtaler, og at forbrukeren kan velge om han vil benytte seg av en kortutsteder med eller uten slike vilkår. Det vil da være en mulighet for at kortutstedere uten slike vilkår er mer prisgunstige. Mindretallet uttalte at gjeldende rett når det gjaldt kjøp med kredittkort etter kredittkjøpsloven § 8, ikke var grundig overveiet og solid rett som det ville være betenkelig å oppheve.¹⁶⁰

Departementet fant det ikke tilstrekkelig å legge opp til avtalebaserte løsninger, og sluttet seg til utvalgets flertall.¹⁶¹

Ifølge forarbeidene¹⁶² vil en bokstavelig tolkning av direktivets artikkel 15 nr. 2 sammenholdt med artikkel 3 bokstav n) punkt ii) medføre at det er tilstrekkelig, men ikke nødvendig at varen eller tjenesten er angitt i kredittavtalen, for at forbrukeren skal kunne gjøre gjeldende krav overfor andre kredittyttere enn selgeren. Utvalget kom imidlertid enstemmig til at de ikke ville fremsette et korresponderende forslag til lovtekst, da de antok at direktivet ikke kunne tas på ordet på dette punktet, og formuleringen som ble valgt ga grunnlag for en direktivkonform forståelse.¹⁶³

Vilkåret er i direktivet formulert som *"tilknyttet kredittavtale"*¹⁶⁴. I direktivets artikkel 3 bokstav n) finner man definisjonen av vilkåret. Artikkelen inneholder to kumulative vilkår som må være oppfylt for at det skal foreligge en tilknyttet kredittavtale. Det første vilkåret er at kreditten *"udelukkende tjener til at finansiere en aftale om levering af spesifikke varer*

¹⁶⁰ NOU 2009:11 s. 103-104

¹⁶¹ Prop. 65 L (2009-2010) s. 154

¹⁶² NOU 2009:11 s. 92-93 og s. 164

¹⁶³ Prop. 65 L (2009-2010) s. 153 og s. 224, jf. NOU 2009:11 s. 164

¹⁶⁴ Direktivet artikkel 15 nr. 2

eller spesifikke tjenesteydelser”.¹⁶⁵ Det andre vilkåret inneholder tre alternativer og er formulert slik:

*”kreditaftalen og aftalen om levering tilsammen objektivt set udgør en kommerciel helhed; der anses at foreligge en kommerciel helhed, når leverandøren selv finansierer forbrugerens kredit, eller, såfremt finansieringen sker gennem tredjemand, når kreditgiveren i forbindelse med indgåelsen eller forberedelsen af kreditaftalen gør brug af leverandørens tjenester, eller når den spesifikke vare eller ydelsen af en specifik tjenesteydelse udtrykkeligt er angivet i kreditaftalen.”*¹⁶⁶

Departementet vurderte, i likhet med utvalget, det slik at eksterne kontokredittavtaler faller utenfor anvendelsesområdet til artikkel 15 nr. 2.¹⁶⁷ Slike avtaler faller utenfor ettersom det første kumulative vilkåret ikke er oppfylt.

Videre reiste imidlertid departementet spørsmål om vilkåret ”tilknyttet kreditaftale” omfatter tilfeller hvor kreditten er gitt utelukkende til å finansiere ett bestemt kjøp og varen er eksplisitt angitt i kredittavtalen (altså hvor begge de kumulative vilkårene i definisjonen er oppfylt), men hvor det ikke foreligger noen avtale mellom kredittgiver og selger om finansiering av kjøpet. Departementet konkluderte med at disse tilfellene falt utenfor direktivets definisjon av ”tilknyttet kreditaftale”, og viste til at det overordnede vurderingstemaet er om salgsavtalen og kredittavtalen kan sies å utgjøre *”en kommerciel helhed”*.¹⁶⁸

¹⁶⁵ Direktivet artikkel 3 bokstav n punkt i

¹⁶⁶ Direktivet artikkel 3 bokstav n punkt ii

¹⁶⁷ Prop. 65 L (2009-2010) s. 153

¹⁶⁸ Prop. 65 L (2009-2010) s. 153

Departementet la, som utvalget, også til grunn at formuleringen tok høyde for en direktivkonform forståelse av bestemmelsen.¹⁶⁹

Spørsmålet er så om de nasjonale myndigheter har mulighet til å strekke forbrukervernet til også å gjelde kredittavtaler som ikke er å anse som tilknyttede kredittavtaler i henhold til direktivet. Dersom dette ikke er en mulighet, innebærer direktivets artikkel 15 nr. 2 en fullharmonisering av spørsmålet om retten til å fremme innsigelser og krav mot kredittgiver istedenfor selgeren. Artikkel 15 nr. 2 gir ikke svar på spørsmålet om fullharmonisering på dette punktet.¹⁷⁰ Fortalen punkt 10 til direktivet gir imidlertid veiledning. Utvalget uttalte følgende:

”I fortalens punkt 10 uttales:

« ... medlemsstaterne (vil) kunne anvende dette direktivs bestemmelser på tilknyttede kreditaftaler, der ikke er omfattet af definitionen af en 'tilknyttet kreditaftale' som indeholdt i dette direktiv. Bestemmelserne om tilknyttede kreditaftaler vil således kunne anvendes på kreditaftaler, der kun delvis tjener til at finansiere en aftale om levering af varer og tjenesteydelser. »

Denne uttalelsen gir klart uttrykk for at artikkel 15 nr. 2 ikke er uttrykk for fullharmonisering i den forstand at bestemmelsens forbrukervern er forbeholdt tilfeller av levering av varer og tjenester som er omfattet av en tilknyttet kredittavtale i direktivets forstand. Nasjonale myndigheter har frihet til å utvide dette vernet.”¹⁷¹

Det som står igjen etter denne uttalelsen i fortalen er hvor langt den åpner for utvidelse av vernet fra nasjonale myndigheters side. Fortalen er ikke klar på dette punktet, og det må også poengteres at uttalelser i fortaler normalt ikke er normerende.¹⁷² Fortalen gir kun

¹⁶⁹ Prop. 65 L (2009-2010) s. 153, jf. NOU 2009:11 s. 164

¹⁷⁰ NOU 2009:11 s. 93

¹⁷¹ NOU 2009:11 s. 94

¹⁷² NOU 2009:11 s. 94

forklarende eller begrunnede uttalelser på normgivende uttrykk i selve direktivteksten.¹⁷³ Artikkel 15 nr. 3 gir imidlertid klar veiledning, både isolert og sammenholdt med fortalens punkt 10.¹⁷⁴ Utvalget (enstemmig) konkluderte slik:

*“Det er dermed etter utvalgets oppfatning klart at artikkel 15 nr. 3 må tolkes slik at nasjonale myndigheter har frihet til – innenfor de rammer som følger av direktivet for øvrig og annen fellesskapsregulering – å ha lovbestemmelser som identifiserer selger/tjenesteyter og kredittgiver også i tilfeller som faller utenfor artikkel 15 nr. 2.”*¹⁷⁵

Departementet uttalte i proposisjonen¹⁷⁶ at det er enig i utvalgets forståelse av fullharmoniseringens rekkevidde når det gjelder artikkel 15 nr. 2. De la til grunn at direktivet ikke hindrer muligheten til å ha nasjonale regler som gir beskyttelse for forbrukerne for avtaler som ikke er tilknyttede kredittavtaler, og som dermed vil falle utenfor etter artikkel 15 nr. 2. Konklusjonen var at det var mulighet til å opprettholde det vide forbrukervernet etter gjeldende norsk rett. Det er ikke noe til hinder for at nasjonal rett har bestemmelser om identifikasjon av kredittgiveren og selgeren i de situasjoner der forbrukeren betaler med kredittkort.¹⁷⁷

Vilkåret om at kreditten må være gitt etter avtale mellom selgeren og kredittgiveren vil være oppfylt der det skjer betaling med kredittkort som er tilknyttet eksterne kortsystemer.¹⁷⁸ Debetkort faller imidlertid utenfor bestemmelsens virkeområde.¹⁷⁹ Dette gjelder også debetkort hvor det er knyttet en kredittramme til kortet.¹⁸⁰

¹⁷³ NOU 2009:11 s. 94

¹⁷⁴ NOU 2009:11 s. 94

¹⁷⁵ NOU 2009:11 s. 94

¹⁷⁶ Prop. 65 L (2009-2010) s. 154

¹⁷⁷ Prop. 65 L (2009-2010) s. 154, NOU 2009:11 s. 95

¹⁷⁸ Prop. 65 L (2009-2010) s. 224, www.rechtsdata: note 383 til finavtl. § 54 b av Kai Krüger

¹⁷⁹ Prop. 65 L (2009-2010) s. 224, NOU 2009:11 s. 164

¹⁸⁰ NOU 2009:11 s. 164

I en uttalelse fra Finansklagenemnda¹⁸¹ fra september 2013 ble dette vilkåret avgjørende for at kjøper ikke fikk medhold i sitt krav om at banken dekket hennes transaksjoner som var foretatt med kredittkort. Kjøper ble svindlet til å betale for en datatjeneste hun ikke fikk. Betalingen ble foretatt gjennom betalingsformidlingsselskapet Western Union Bank, som er et brukersted for Visa-systemet. Western Union Bank var godskrevet det aktuelle beløpet fra banken. Nemnda la til grunn at kunden var blitt svindlet, og at hun dermed hadde et krav mot svindleren, som nemnda la til grunn var ”selgeren” i saken. En mottaker av penger sendt via Western Union Bank kan hente ut beløpet kontant, og Western Union Bank kunne dermed ikke redegjøre for hvem som var selger i dette tilfellet. Det forelå dermed ingen opplysninger om selgeren hadde den nødvendige avtale med Visa for å være autorisert brukersted, og dermed ei heller en avtale mellom selgeren og banken via Visa. Kjøper fikk dermed ikke medhold i sin klage til Finansklagenemnda.

8.4 Hvilke krav kan kjøper gjøre gjeldende overfor kredittgiver

Forbrukeren kan gjøre gjeldende ”*de samme innsigelser og pengekrav*” på grunnlag av kjøpet som han kunne gjøre gjeldende mot selgeren.¹⁸² Dette kan for eksempel være mangler ved gjenstanden eller tjenesten. Det fremgår av forarbeidene at dette er en videreføring av gjeldende rett.¹⁸³

Dersom kjøper aktivt går på kredittyter med for eksempel hevning- eller erstatningskrav, har kredittyter et begrenset ansvar. Det er pengekrav med grunnlag i kjøpet som han svarer for, altså misligholdskrav som kan beregnes i penger. Utbedring eller omlevering kan ikke kreves, men det kan derimot prisavslag, erstatnings- og hevingskrav.¹⁸⁴

¹⁸¹ Finkn 2013-397

¹⁸² Finavtl. § 54 b (1) første punktum

¹⁸³ Prop. 65 L (2009-2010) s. 155

¹⁸⁴ Stordrange (1986) s. 323

I følge direktivet artikkel 15 nr. 2 må det foreligge et mislighold fra selger for at kjøper skal kunne gjøre innsigelser og krav gjeldende mot kredittgiveren. Dette gjelder alle typer mislighold fra selgers side.¹⁸⁵

Kredittgivers ansvar er begrenset til det beløpet han har mottatt fra kjøper i anledning kjøpet.¹⁸⁶ Denne begrensningen vil kunne hindre at kredittyteren får et vidtgående ansvar som det er vanskelig å se det et grunnlag for å gi ham.¹⁸⁷ Interessen til kredittyteren ligger i kjøpesummen, og ansvaret hans bør dermed være begrenset til det han har mottatt av kjøpesummen.¹⁸⁸ I teorien er denne begrensningen tolket slik at kjøper også antagelig skal få tilbake kredittomkostningene.¹⁸⁹ Av forarbeidene fremgår det at denne bestemmelsen også på dette punkt er ment å videreføre gjeldende rett.¹⁹⁰

Krav kan for eksempel oppstå som følge av at det foreligger mangel.

Finkn 2013-084 (uttalelse av Finansklagenemnda, se om Finansklagenemnda i kapittel 6) gjaldt kjøp av en fotolinse. Klager oppdaget etter at kjøpet var gjennomført at fotolinsen ikke hadde de funksjoner som han ønsket. Nemnda bemerket at ansvar etter finavtl. § 54 b forutsetter at kjøper har et berettiget krav mot selger av fotolinsen. Nemnda fremholdt at dersom kjøper senere oppdager at funksjoner han ønsker ikke er tilstede, er dette ikke tilstrekkelig til at han kan gjøre mangelsinnsigelser gjeldende mot selger. Nemnda kunne heller ikke finne andre mangler ved fotolinsen, og konkluderte dermed med at kredittyter ikke var ansvarlig etter finavtl. § 54 b.

¹⁸⁵ Prop. 65 L (2009-2010) s. 153

¹⁸⁶ Finavtl. §54 b (2)

¹⁸⁷ Ot.prp.nr.34 (1980-1981) s. 63

¹⁸⁸ Ot.prp.nr.34 (1980-1981) s. 63

¹⁸⁹ www.rechtsdata.no: note 65 til Kredittkjøpsloven § 8 av Kai Krüger

¹⁹⁰ Prop. 65 L (2009-2010) s. 155

Kjøpers klage ble heller ikke tatt til følge i FTU 2012-1228 (vedtak av Forbrukertvistutvalget). Forbrukertvistutvalget fant at det ikke forelå mangel ved kjøpet av en pc, og kjøper hadde dermed ikke noe krav mot kredittgiveren. Forbrukertvistutvalget kom i FTU 2012-986 til samme resultat, på bakgrunn av at det heller ikke her kunne ansees å foreligge en mangel. I begge sakene mente klageren det manglet komponenter ved levering, i tillegg til at enkelte funksjoner ikke virket.

Finkn 2012-622 gjaldt et maleri kjøpt på auksjon i New York. Det var opplyst at maleriet var malt av Ludvig Munthe, noe som senere viste seg ikke å stemme. Det fremgikk av vilkårene til det aktuelle auksjonshuset at maleriene selges ”as is” og at auksjonshuset ikke garanterer for ektheten til maleriene med mindre dette ved salget er klart uttrykt. Nemnda kunne ikke se at det sistnevnte var tilfelle. Deretter slo nemnda fast at auksjonshusets vilkår ikke var i strid med preseptorisk lovgivning i staten New York. Det forelå dermed ikke noen mangel ved maleriet, og kjøpers klage ble ikke tatt til følge.

I Finkn 2012-234 gjaldt det en telefon som etter 1,5 år ikke kunne skrus på. Nemnda fant at dette skyldtes en mangel ved telefonen, og kjøpers krav om heving ble tatt til følge. Hvorvidt det foreligger en mangel ved telefonen er et kjøpsrettslig spørsmål som må avgjøres etter kjøpsrettslige regler.

Kjøpers klage ble tatt til følge i FTU 2011-1265. I denne saken gjaldt det et pc-kjøp. Kjøper leverte sin pc til reparasjon hos selger som ledd i en reklamasjon, men fikk den aldri levert tilbake. Reglene i forbrukerkjøpsloven om avhjelp ble av Forbrukertvistutvalget ansett brutt, og kjøper kunne heve kjøpet overfor kredittyter.

Det kan også oppstå krav som følge av at kjøper påstår han har blitt belastet flere ganger for samme transaksjon.

I Finkn 2012-109 betalte kjøper for to kameraer i utlandet med sitt debetkort. Selger påstod at betaling ikke var skjedd, og kjøper betalte på nytt med sitt kredittkort (som ble trukket

tre ganger). Nemnda uttalte at kjøper på grunn av sin tidligere betaling med debetkortet hadde krav på full refusjon av belastningene på kredittkortet. Nemnda så det ikke som avgjørende at kredittkorttransaksjonene var skjedd to dager etter debettransaksjonen, da de mente kredittkortbruken måtte knyttes til kjøpet av kameraene.

Krav kan også oppstå når kjøper har innsigelser mot selve kontrakten eller måten kontrakten har blitt til på.

I FTU 2011-1072 slo utvalget fast at de ikke kunne legge til grunn at avtalen var inngått på feil grunnlag. Kjøper mente hun hadde presisert overfor selger at hun kun trengte mobilt bredbånd, ikke pc i tillegg. Prisene fremgikk imidlertid tydelig av kontrakten, og utvalget mente kjøper selv hadde ansvaret for å lese avtalen før signering. På dette grunnlaget hadde ikke kjøper rett til heving overfor kredittgiver eller frifinnelse for betalingsplikt for det resterende beløpet.

I FTU 2011-837 fikk kjøper heller ikke medhold i sitt krav om heving overfor kredittgiver. Kjøper fikk her beskjed om at kontrakten hadde blitt borte og at hun måtte signere på nytt ved henting av varen. Hun hadde her signert den nye kontrakten uten å lese den først, noe hun ikke kunne bli hørt med. I tillegg hadde hun betalt flere terminer før hun klaget, noe som tydet på at hun anså seg bundet.

Et annet eksempel er de tilfeller der kjøpekontrakten er ugyldig som følge av at den er urimelig i henhold til avtaleloven¹⁹¹ § 36. Fra rettspraksis har vi et eksempel på dette i RG 1997 s. 1657 (enstemmig, som nevnt i kapittel 2), hvor det gjaldt kjøp av en timeshare-andel. Kjøper hadde i dette tilfellet deltatt på et salgsmøte hvor hun underskrev på en kjøpsavtale som ga rett til en ukes opphold på et feriested hvert år. Kjøper ble tilbudt finansiering av kjøpet via DnB Finans (senere DnB kort), og skrev under på en søknad om

¹⁹¹ Lov om avslutning av avtaler, om fuldmagt og ugyldige viljeserklæringer (avtaleloven) av 31.mai 1918 nr 4

dette. DnB Finans godkjente søknaden og betalte ut beløpet til selger dagen etter avtaleinngåelsen. Lagmannsretten la kredittkjøpsloven § 8 til grunn, og kjøper kunne dermed gjøre gjeldende de samme innsigelser overfor DnB Finans som overfor selger. Lagmannsretten vurderte deretter spørsmålet om kjøper var bundet av avtalen med selger, og fant at avtalen måtte settes til side i medhold av avtaleloven § 36. Kjøper var dermed også ubundet av kredittavtalen med DnB.

I en dom fra Eidsivating lagmannsrett fra 1992¹⁹² (enstemmig) fikk kunden medhold i at han kunne anvende en garantiavtale med selger mot kredittyter. Kunden hadde kjøpt en bil med en innbyttegarantiordning. Innen to år kunne kunden benytte seg av garantien, og få en innbyttepris på 80 % hvis han kjøpte en ny tilsvarende eller større modell. Kunden ønsket å benytte innbyttegarantien, men selger avslo og gikk senere konkurs. Lagmannsretten anvendte kredittkjøpsloven § 8 og uttalte at bestemmelsen *”fastslår at kjøper kan gjøre gjeldende samme innsigelser og pengekrav overfor kredittyter som overfor selger”*. Videre uttalte retten at kjøper i saken følgelig kunne gjøre gjeldende krav om heving, prisavslag og erstatning overfor kredittyter, men ikke naturalytelser. Lagmannsretten kommer altså her med eksempler på hvilke innsigelser kjøper kan gjøre gjeldende mot kredittyter. Kjøper fikk medhold i at han kunne gjøre garantien gjeldende mot kredittyter, men måtte tåle å bli avkortet med 40.000. Dette fordi han hadde benyttet bilen etter kravet ble fremmet, og dermed ikke medvirket til å redusere verditapet for kredittyter.

Antesipert mislighold kan også være grunnlag for heving av avtale. I BKN 2006-095 hadde kjøper inngått kontrakt om medlemskap i en ferieklubb. Han ønsket å heve avtalen, og få tilbakeført et forskudd han hadde betalt ved kontraktsinngåelse. Nemnda viste til et brev fra Økokrim som opplyste at de hadde fått henvendelser fra flere norske kunder av ferieklubben. De opplyste at ferieklubbens selgere er svært pågående og at de kommer med feilaktige påstander om at ferieklubben har rabatterte priser på flyselskaper, hoteller osv. Økokrim advarer de som henvender seg til dem mot å betale for medlemskapet, og på sine

¹⁹² LE 1992 s. 256

hjemmesider har de en advarsel mot ferieklubber. Videre viste Økokrim til en spansk dom som gjelder ferieklubben. Denne dommen fremhever at forpliktelsene er klare i kontrakten, mens gjenytelsene fra ferieklubben er svært uklare. Den spanske domstolen fremhevet at det er var klar ubalanse i kontrakten. Nemnda fant at tilsvarende betraktninger gjorde seg gjeldende også i BKN 2006-095, og uttalte enstemmig at kjøper hadde krav på å få tilbakeført forskuddsbeløpet fra banken.

Et annet tilfelle hvor Bankklagenemnda konkluderte med at kjøper hadde krav på å heve kontrakten med ferieklubben på grunn av antesipert mislighold er BKN 2009-038. Det ble inngått kjøpsavtale 30.oktober 2007. Etter å ha snakket med datteren, angret kjøperne seg og betalte dermed ikke inn restbeløpet. Datteren reklamerte overfor selskapet 13. november 2007. Ferieklubben aksepterte annulleringen, men betalte ikke tilbake forskuddsbetalingen som var betalt med kredittkort ved kontraktsinngåelse. Kortreklamasjonen er datert 7. januar 2008, noe nemnda finner å være innenfor fristen for reklamasjon i kredittkjøpsloven § 8 første ledd annet punktum. Nemnda fastslår at det, som fremholdt av Bankklagenemnda i BKN 2006-095, ikke er tvilsomt at antesipert mislighold kan være grunnlag for å heve kontrakt. Nemnda la i saken vekt på en artikkel fra Nettavisen som direkte omhandlet den aktuelle ferieklubb og den ferieklubben som var aktuell i BKN 2006-095. Nemnda la også vekt på en artikkel fra Økokrim hvor den aktuelle ferieklubben ble advart mot.

I de tilfeller der kunden har en konto som det er mulig å benytte til innskuddskonto og i tillegg ha kredittkort tilknyttet kontoen, oppstår spørsmålet om finavtl. § 54 b kommer til anvendelse i de tilfeller hvor kredittkortet er benyttet uten at det er trukket på kreditten på kontoen. I BKN 2006-057 var dette problemstillingen. Kunden hadde kjøpt et ferieklubbabonnement ved bruk av et kredittkort, men uten at det ble trukket på den innvilgede kreditten. Nemnda uttalte:

”Når en betaling skjer med midler plassert som innskudd i banken, gjennomføres det ikke er kredittkjøp, og kredittkjøpslovens regler kommer ikke til anvendelse”

Nemnda uttalte videre at bankene ikke bør oppfordre til å handle på kreditt, selv om kredittkjøpsloven gir visse rettigheter. Banken kunne dermed ikke holdes ansvarlig for å

ikke ha opplyst om beskyttelsen man får ved bruk av kredittkort fremfor å belaste innestående midler.

8.5 Hvem skal det reklameres overfor

Første ledd annet punktum fastslår at *"ved siden av reklamasjon overfor selgeren etter kjøpslovens regler"* må kjøperen underrette kredittgiveren så snart det er rimelig anledning til det. Det er altså ikke nok å reklamere kun overfor kredittgiver. For å ha et krav i behold overfor kredittgiver, må det også reklameres overfor selger innenfor de frister som kjøpsloven setter.¹⁹³ Ifølge forarbeidene til finavtl. § 54 b viderefører dette punktet den gjeldende regelen i kredittkjøpsloven § 8 første ledd annet punktum som sier at kjøper først må reklamere overfor selger.¹⁹⁴ Kai Krüger gjentar dette i sine noter til bestemmelsen på rettsdata.no.¹⁹⁵

Forbrukeren har, i følge direktivet, rett til å fremme innsigelser eller krav overfor kredittgiveren hvis *"the consumer has pursued his remedies against the supplier but has failed to obtain the satisfaction to which he is entitled according to the law or the contract for the supply of goods or services."*¹⁹⁶ Utvalget uttalte i forarbeidene at denne formuleringen innebærer at forbrukeren ikke skal få dekket sine krav både av selger og av kredittgiver.¹⁹⁷ Formuleringen reiser spørsmål om forbrukerens rett til å gjøre innsigelser og krav gjeldende overfor kredittgiver er subsidiær, og at forbrukeren dermed må gjøre innsigelsen eller kravet gjeldende overfor selger først. Det er ikke grunn til å tolke denne bestemmelsen slik.¹⁹⁸ I norsk rett er denne løsningen likevel valgt.¹⁹⁹ Spørsmålet blir så om

¹⁹³ Ot.prp.nr.34 (1980-1981) s. 61, Stordrange (1986) s. 322

¹⁹⁴ Prop. 65 L (2009-2010) s. 155 og s. 224

¹⁹⁵ www.retsdata.no: note 383 til finavtl. § 54 b av Kai Krüger

¹⁹⁶ Direktivet art. 15 nr. 2

¹⁹⁷ NOU 2009:11 s. 93

¹⁹⁸ NOU 2009:11 s. 93

¹⁹⁹ Prop. 65 L (2009-2010) s. 155

dette er en løsning som er forenelig med direktivet. De nasjonale myndigheter har adgang til å bestemme ”to what extent and under what conditions those remedies shall be exercisable.”²⁰⁰ I fortalens punkt 38 blir det poengtert at den nasjonale valgfriheten særlig rettes mot spørsmålet om subsidiært ansvar for kredittgiveren.²⁰¹ Forarbeidene konkluderte med at lovgiver står fritt på dette punkt.²⁰²

Et eksempel hvor spørsmålet om subsidiært ansvar for kredittgiver reiste seg er BKN 2009-159. Bankklagenemnda fastslo at kortholder ikke fikk medhold i sitt krav mot kredittgiver ettersom han først ikke hadde fremsatt sitt krav mot brukerstedet uten å nå frem. Kortholder hadde kjøpt et videokamera på Gran Canaria. Avtalt pris var i følge kortholder 60 euro. Transaksjonsbilaget viste imidlertid 600 euro. Kortholder hadde tastet pinkode og signert transaksjonsbilaget. Senere viste det seg at kameraet ikke var det kameraet han var forespeilet, men han hadde ikke tid til å dra tilbake til selger på grunn av hjemreise til Norge.

Et annet spørsmål som reiser seg er om kjøper etter finavtl. § 54 b først må forfølge tidligere salgssledd før kravet rettes mot kredittgiver. I teorien er det hevdet at kredittgivers ansvar ikke er gjort ytterligere subsidiært utover at kjøper i første omgang må fremme innsigelsen eller kravet mot sin direkte kontraktsmotpart.²⁰³ I Finkn 2012-234 ble dette drøftet. Saken gjaldt et mobiltelefonkjøp, hvor telefonen etter selgers konkurs sluttet å fungere. Bedriften som overtok selgers merkenavn avsto kjøpers krav, og kjøper rettet deretter krav mot kredittgiver. Banken som kredittgiver mente at kjøper måtte forfølge saken overfor tidligere salgssledd før kjøper kunne reklamere overfor dem. Nemnda uttalte at det ikke er noen klar bestemmelse i finavtl. § 54 b om kredittgivers ansvar skal være subsidiært i forhold til selgers ansvar. Videre viste nemnda til forarbeidene til

²⁰⁰ Direktivet art. 15 nr. 2 annet punktum

²⁰¹ NOU 2009:11 s. 93

²⁰² Prop. 65 L (2009-2010) s.154 og s. 155, jf. NOU 2009:11 s. 93 og s. 99

²⁰³ Hagstrøm (1986) s. 242

endringsloven og forarbeidene til kredittkjøpsloven § 8, og siterte fra Prop.65 L (2009-2010) s. 155:

”Når det gjelder spørsmålet om i hvilken grad ansvaret for kredittgiveren skal være subsidiært, er departementet, i likhet med utvalget kommet til at dette ligger innenfor den nasjonale lovgivers valgfrihet, jf. NOU 2009:11 side 99. Regelen som i dag følger av kredittkjøpsloven §8 om at forbrukeren i første omgang må reklamere overfor sin direkte kontraktspart, synes å være både praktisk og velbegrunnet, jf. Ot.prp.nr.34 (1980-1981) side 107. Departementet går derfor inn for å opprettholde dagens rettsstilling også på dette punkt.”

Nemnda uttalte videre at de forstår forarbeidene slik at kredittgivers ansvar er subsidiært på den måten at forbrukeren først må reklamere overfor selger, og uttaler så:

”Forarbeidene stiller ikke noe krav om at forbrukeren skal forfølge saken ytterligere overfor sin kontraktspart før kredittgiver kan holdes ansvarlig. Nemnda finner da at det ikke kan oppstilles som betingelse at forbrukeren forfølger kravet overfor tidligere salgsledd før kredittgiver kan holdes ansvarlig.”

Nemnda gir altså uttrykk for at det kun er overfor selve selgeren at kjøper er nødt til å reklamere før han reklamerer overfor kredittgiver. Kjøper hadde reklamert overfor firmaet som overtok merkenavnet til selger og hadde dermed, ifølge nemnda, rett til å fremme kravet overfor kredittgiver.

8.6 Fristen for reklamasjon

Når det gjelder tiden for reklamasjon overfor kredittgiveren, skal kjøper underrette kredittgiveren *”så snart det er rimelig anledning”* til det.²⁰⁴ Dette er en videreføring av gjeldende rett etter kredittkjøpsloven § 8 (1) annet punktum som benyttet ordlyden *”så snart det er rimelig høve til det”*.²⁰⁵

²⁰⁴ Finavtl. § 54 b (1) annet punktum

²⁰⁵ Prop. 65 L (2009-2010) s. 224

Fristreglene i kredittkjøpsloven § 8 (1) annet punktum er bygd opp på samme måte som kjøpsloven 1907 § 52 (3).²⁰⁶ Som nevnt under punkt 8.5 og i avsnittet direkte overfor, er finavtl. § 54 b (1) annet punktum en videreføring av kredittkjøpsloven § 8 (1) annet punktum. Forståelsen av kjøpsloven 1907 § 52 (3) er dermed av betydning for tolkningen av finavtl. § 54 b. Paragraf 52 (3) kom inn i kjøpsloven 1907 ved lov av 14. juni 1974 nr. 36.²⁰⁷ Når det gjelder anvendelsen av vilkåret ”rimelig høve” uttales det i forarbeidene til § 52 (3)²⁰⁸:

*”Ved vurderingen av hvor snart kjøperen hadde ”rimelig høve” til å underrette heimelsmannen, må det bl.a. tas hensyn til at kjøperen i første omgang normalt vil ha rettet kravet mot selgeren. Så snart kjøperen burde innse at det kunne komme på tale å gjøre gjeldende krav mot heimelsmannen, må denne varsles, selv om forholdet til selgeren ikke er avklart. Bestemmelsen i siste punktum forutsetter at selgeren eller den som har påtatt seg avhjelp, er varslet på forhånd innen reklamasjonsfristen etter de foregående punktum.”*²⁰⁹

I forarbeidene til kredittkjøpsloven siterte departementet avsnittet overfor, før de uttalte:

*“Samtidig vil forbrukeren etter departementets forslag få bedre tid på seg til å avvente resultatet av reklamasjonen overfor selger, før han eventuelt går på kredittyter. Først i rimelig tid etter at det er klart at forholdet ikke vil bli ordnet av selgeren, behøver han gå på kredittyter.”*²¹⁰

Kortvilkårene har betydning for hvor lang tid kjøper har til å reklamere før fristen ansees utløpt. I BKN 2005-143 uttalte flertallet (4-1)²¹¹:

²⁰⁶ Stordrange (1986) s. 323

²⁰⁷ Lov om endringer i kjøpsloven 24. mai 1907 nr. 2 særlig med sikte på forbrukervern av 14. juni 1974 nr. 36

²⁰⁸ Ot.prp.nr. 25 (1973-1974) s. 53

²⁰⁹ Ot.prp.nr. 25 (1973-1974) s. 53

²¹⁰ Ot.prp.nr. 34 (1980-1981) s.62

²¹¹ Medlemmet oppnevnt av Finansieringsselskapenes forening dissenterterte

”Det fremgår utvetydig av kortkontrakten at tvister av kjøpsrettslig art mellom kortinnehaver og brukersted ikke vedkommer selskapet”

Nemnda uttalte videre at når det så eksplisitt fremgår av kontrakten at innsigelser skal rettes til brukerstedet, får ikke kortholder noen sterk oppfordring til å undersøke kredittkjøpsloven § 8 sitt innhold nærmere. Nemnda fant det unaturlig å oppfatte vilkårene slik at lovbestemmelsen går i stikk motsatt retning av vilkårene. Kredittkortselskapet måtte dermed etter flertallets mening bære ansvaret for kundens villfarelse. Kunden ble ansett å ha reklamert i tide (ca. seks måneder fra avtalen ble kansellert til kredittgiver mottok kundens krav), da han reklamerte umiddelbart etter å ha blitt klar over sine rettigheter.

Et annet tilfelle hvor bankklagenemnda fastslo at det var reklamert i tide overfor banken var BKN 2006-095. Kjøper hadde her inngått en kjøpsavtale om medlemskap i en feriekubb 4. januar 2005. Etter å ha gått gjennom avtalen sett i forhold til det han var forespeilet, oppfattet han selger som lite seriøs, og ba selskapet om å betale tilbake forskuddet han hadde betalt med kredittkort. Selskapet svarte ikke, men kjøper mottok et inkassovarsel 11. februar 2005 på restbeløpet. På forsommeren i 2005 ble kjøper klar over de rettigheter kredittkjøpsloven § 8 ga han gjennom et forbrukerprogram på tv, noe som førte til at han 9. juni 2005 rettet kravet mot banken.

I kortvilkårene stod det ingen henvisning til kredittkjøpsloven § 8, og de ga heller ingen veiledning angående krav som kan rettes mot kredittgiver. Nemnda oppfattet det som at vilkårene ga uttrykk for det motsatte. Etter å ha sitert fra BKN 2005-143 kom nemnda på bakgrunn av den nevnte avgjørelse og med særlig vekt på vilkårenes villende formulering til at banken ikke kunne avvise kjøpers krav på grunn av passivitet, selv om kravet ikke ble fremmet mot banken før ca. 5 måneder etter kontraktsinngåelsen. Nemnda la også vekt på at kjøper reklamerte kort tid etter han ble kjent med sine rettigheter gjennom tv-programmet.

BKN 2007-062 viser til BKN 2006-095 i sin uttalelse. I dette tilfellet var det heller ingen henvisning til kredittkjøpsloven § 8, og vilkårene var villedende. Nemnda uttalte at fristen for å rette krav mot kredittgiver ikke kan løpe ut før det fremstår som avklart at selger ikke

vil komme til en ordning direkte med kjøper. Konklusjonen i uttalelsen var at fristen ikke var utløpt, og at kredittgiver pliktet å dekke kjøpers tap.

Bankklagenemnda frifant kredittgiver fra klagers krav i BKN 2008-043 (nevnt i kapittel 3) på grunn av at saken ikke var tatt opp med banken ”så snart det er rimelig høve til det”, jf. kredittkjøpsloven § 8. Nemnda uttalte at det i vilkårene til kredittkortet ikke var noen opplysninger om kredittkjøpsloven § 8 og dens rettigheter, og at dette, slik det er lagt til grunn i flere saker fra Bankklagenemnda, måtte tillegges betydning for når fristen begynner å løpe. Klager hadde hatt bilen sin på reparasjon i England høsten 2003, og senere samme høst ble det konstatert at det var en reklamasjonssak. I desember 2004 fikk han utarbeidet en rapport angående hva som var feil med motoren. Fra desember 2004 og utover våren 2005 kontaktet han reparatør flere ganger, og i mars/april 2005 ble det klart at reparatør ikke ville være i stand til å ferdigstille leveransen. Klager var bistått av advokat fra februar 2004. Nemnda påpekte at mye talte for at klager burde tatt opp saken med banken i mars/april 2005 selv om avtalevilkårene ga ham liten veiledning. Klager opplyste til nemnda at han ble klar over sine rettigheter etter kredittkjøpsloven § 8 etter et tv-program senhøsten 2006. Nemnda uttalte at fristen var overskredet når klager heller ikke umiddelbart etter dette kontaktet banken. Klager kontaktet banken først i januar/februar 2007.

8.7 Hvis kravet overdras til ny(e) kredittgiver(e)

Dersom forbrukeren har et krav mot kredittyteren etter første ledd, er kredittyterens ansvar begrenset til det beløpet han har mottatt fra kjøper i forbindelse med kjøpet.²¹² Hvis kravet overdras til nye kredittgivere, så vil hver enkelt kredittgiver være ansvarlig for det beløp han har mottatt fra kjøperen.²¹³

²¹² Finavtl. § 54 b (2)

²¹³ Stordrange (1986) s. 322

9 Utenlandsk rett

9.1 Innledning

Jeg har valgt å også se noe på hvordan dansk og svensk rett forholder seg til spørsmålet om forbrukerens rett til å gjøre innsigelser mot annen kredittgiver enn selgeren. I dette kapitlet vil jeg i punkt 9.2 ta for meg dansk rett, mens jeg i punkt 9.3 vil ta for meg svensk rett.

Både den norske, svenske og danske bestemmelsen som gjelder dette temaet søker å gjennomføre EU's forbrukerkredittdirektiv. Representanter fra Danmark, Finland, Norge, Sverige og Island vurderte tolkning og gjennomføring av direktivet sammen.²¹⁴ Ved vurderingene forsøkte man å bli enige om hvordan direktivet bør tolkes og hvordan det kan gjennomføres hensiktsmessig.²¹⁵

9.2 Dansk rett

I dansk rett finner vi en tilsvarende bestemmelsen som finavtl. § 54 b i kreditaftaleloven av 11.juni 2011 nr. 761 § 20. Bestemmelsen svarer til forbrukerkredittdirektivet art. 15 nr 2. kreditaftaleloven § 20 har følgende ordlyd:

“Hvis varer eller tjenesteydelser, der er omfattet af en tilknyttet kreditaftale, ikke leveres eller kun leveres delvis eller ikke er i overensstemmelse med aftalen om levering deraf, har forbrugeren ret til at tage retsmidler i anvendelse mod kreditgiveren, såfremt forbrugeren ikke fra leverandøren har opnået den fyldestgørelse, som vedkommende har krav på ifølge lovgivningen eller aftalen om levering af varer eller tjenesteydelser.

²¹⁴ Prop 2009/10:242 s. 30 og 2010/11:CU5 s. 5

²¹⁵ Prop 2009/10:242 s. 30 og 2010/11:CU5 s. 5

Stk.2. Forbrugerens mulighed for fyldestgørelse hos kreditgiveren efter stk. 1 er begrænset til størrelsen af kreditten på det tidspunkt, hvor kravet fremsættes”²¹⁶

En forskjell mellom den danske og den norske ordlyden er at den norske bestemmelsen gir uttrykk for en tidsfrist for fremsettelse av krav mot kredittgiver.

Den danske bestemmelsen er satt inn ved L 2010-05-26 nr 535 – Ændring af lov om kreditaftaler og lov om markedsføring (Ændringer som følge af forbrugerkreditdirektivet)²¹⁷. Bestemmelsen er altså, i likhet med de norske og svenske bestemmelsene, en følge av forbrukerkredittdirektivet.²¹⁸ Før innføringen av denne bestemmelsen var det ingen direkte regulering, men det eksisterte beslektede regler for forbrukeravtaler fra L2000-05-31 nr 442 Lov om ændring af lov om visse forbrugeravtaler, markedsføringsloven og visse andre love, se nå L 2004-06-09 nr.451 forbrugeravtaleloven § 23.²¹⁹

Et av vilkårene er at varen eller tjenesten må være omfattet av en ”tilknyttet kreditaftale”. I kreditaftaleloven § 4 nr. 14 er dette definert slik:

”14)Tilknyttet kreditaftale: En kreditaftale, ifølge hvilken

a)den pågældende kredit udelukkende tjener til at finansiere en aftale om levering af specifikke varer eller specifikke tjenesteydelser og

b)kreditaftalen og aftalen om levering udgør en kommerciel helhed, idet der anses at foreligge en kommerciel helhed, når leverandøren selv finansierer forbrugerens kredit, eller, såfremt finansieringen sker gennem tredjemand, når kreditgiveren i forbindelse med indgåelsen eller forberedelsen af kreditaftalen gør brug af

²¹⁶ Kreditaftaleloven § 20

²¹⁷ www.karnovgroup.dk: note 121 til Kreditaftaleloven § 20

²¹⁸ Fremsættelsestalen til lovforslag nr. L 91, Folketinget 2009-2010 s. 1

²¹⁹ www.karnovgroup.dk: note 121 til Kreditaftaleloven § 20

leverandørens tjenester, eller når den spesifikke vare eller ydelsen af en specifik tjenesteydelse udtrykkeligt er angivet i kreditaftalen”²²⁰

Bestemmelsen svarer til definisjonen av ”tilknyttet kredittavtale” i direktivet art. 3 litra n.²²¹ Ifølge forarbeidene innebærer denne definisjonen at det er tilstrekkelig at den solgte gjenstand eller tjeneste uttrykkelig er angitt i kredittavtalen.²²² Det kreves ikke en avtale mellom kredittgiver og selger.²²³

Det er en forutsetning for at forbrukeren kan ta i bruk rettsmidler overfor kredittgiveren at han først har forsøkt å oppnå slik oppfyllelse fra selger som han har krav på og at dette har vist seg å ikke føre frem.²²⁴ I likhet med norsk rett, må man altså også etter dansk rett først reklamere overfor selger.

Det foreligger ikke dansk rettspraksis som gjelder bestemmelsen så vidt jeg har kunnet finne.

9.3 Svensk rett

Svensk retts tilsvarende bestemmelse til finavtl. § 54 b finnes i SFS 2010:1846 konsumentkreditlag § 29. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

”Vid kreditköp får köparen mot kreditgivarens krav på betalning framställa samma invändningar på grund av köpet som han eller hon kan göra mot säljaren . Köparen får också invända att han eller hon har betalat till säljaren eller har en överenskommelse med denne . Detta gäller dock inte om köparen visste att säljaren saknade rätt att ta emot betalningen eller ingå överenskommelsen och

²²⁰ Kreditaftaleloven § 4 nr. 14

²²¹ Lovforslag som fremsatt, Lovforslag nr. L 91, Folketinget 2009-2010 s. 49

²²² www.karnovgroup.dk: note 122 til Kreditaftaleloven § 20

²²³ Lovforslag som fremsatt, Lovforslag nr. L 91, Folketinget 2009-2010 s. 49

²²⁴ Lovforslag som fremsatt, Lovforslag nr. L 91, Folketinget 2009-2010 s. 56

inte heller om köparen uppsåtligen eller av grov oaktsamhet underlät att skaffa sig kunskap om detta .

Om köparen på grund av köpet har anspråk på återbetalning, skadestånd eller annan penningprestation, svarar kreditgivaren lika med säljaren för att anspråket fullgörs . Kreditgivaren är dock inte skyldig att betala mer än vad som har mottagits av köparen med anledning av krediten . ”²²⁵

Av den svenske proposisjonen går det frem at forslaget tar sikte på å gjennomføre EUs forbrukerkredittdirektiv og å motvirke gjeldsproblemer som sms-lån og andre ”snabblån” (typisk relativt små summer lånt for en kort periode) har medført.²²⁶ Videre fremgår det av proposisjonen og Utskottets betänkande at den nye loven vil styrke den samlede forbrukerbeskyttelsen på området.²²⁷ Den nye loven skal i prinsippet omfatte alle typer kreditter som næringsdrivende gir forbrukere.²²⁸ Utskottet foreslo at Riksdagen vedtok lovforslaget med visse lovtekniske justeringer, og Riksdagen bifalt senere Utskottets forslag til riksdagsbeslutning.²²⁹

Bestemmelsen gjennomfører artikkel 15 nr. 2 og artikkel 15 nr. 3 i forbrukerkredittdirektivet.²³⁰ Tilsvarende bestemmelse stod tidligere i § 16 andre og tredje ledd og § 18 i konsumentkreditlagen 1992:830. I likhet med den danske bestemmelsen, men i motsetnings til den norske, sier den svenske bestemmelsen heller ikke noe om reklamasjonstid overfor kredittyteren.

²²⁵ Konsumentkreditlagen § 29

²²⁶ Prop 2009/10:242 s. 1 og Civilutskottets betänkande 2010/11:CU5 s. 1

²²⁷ Prop 2009/10:242 s. 1 og Civilutskottets betänkande 2010/11:CU5 s. 13

²²⁸ Civilutskottets betänkande 2010/11:CU5 s. 1 og s. 13

²²⁹ Civilutskottets betänkande 2010/11:CU5 s. 1 og Riksdagsskrivelse 2010/11:79

²³⁰ Prop 2009/10:242 s. 111, www.karnovgroup.se: note 160 til Konsumentkreditlag § 29 av Marie-Louise Ulfward

Tilsvarende finavtl. § 54 b's ordlyd "på grunnlag av kjøpet" har den svenske loven "innvändningar på grund av köpet". Dette uttrykket har vært oppe i praksis ved tre anledninger før konsumentkreditlagen ble til, men jeg har ikke funnet noe praksis fra tiden etter den nye loven kom til. Jeg går derfor ikke nærmere inn på disse rettsavgjørelsene.

Kjøperen kan også innvende at han har betalt selgeren eller har en "överenskommelse" med denne.²³¹ Kjøperen kan imidlertid ikke gjøre slike innvendinger dersom han visste at selgeren ikke hadde rett til å ta i mot betalingen eller inngå avtalen, og heller ikke de tilfeller hvor han med vilje eller ved grov uaktsomhet unnlater å skaffe seg slik kunnskap.²³² Eriksson/Lambertz, 1993 s.197, nevner som eksempel på en "överenskommelse" en avtale om at kjøperen skal få motregne motfordringen mot kredittfordringen.²³³

Kredittgiveren har aldri plikt til å betale mer enn det han har mottatt av kjøperen i forbindelse med kreditten.²³⁴ Dette er i samsvar med norsk rett. Dersom selgerens krav overstiger det kredittgiveren har mottatt, må kjøperen eventuelt henvende seg til selgeren for det overskytende beløpet.²³⁵

10 Avtalevilkår for kredittkort

10.1 Innledning

I dette kapittelet skal jeg se på syv store kredittgiveres avtalevilkår for kredittkort. Som nevnt i punkt 8.6, er avtalevilkårene blant annet av betydning for tiden kjøper har før reklamasjon ansees å være for sent inngitt til kredittgiver.

²³¹ Prop 2009/10:242 s. 77

²³² Prop 2009/10:242 s. 77

²³³ www.karnovgroup.se: note 161 til Konsumentkreditlag § 29 av Marie-Louise Ulfward

²³⁴ Prop 2009/10:242 s. 77

²³⁵ www.karnovgroup.se: note 165 til Konsumentkreditlag § 29 av Marie-Louise Ulfward

10.2 Diners Club²³⁶

Diners Clubs vilkår for kredittkort fremhever i annet avsnitt i punkt 12 ”Kontroll av transaksjoner – reklamasjoner”:

”Eventuelle reklamasjoner knyttet til varer eller tjenester betalt med Kortet skal rettes til Brukerstedet.

Dersom reklamasjonen mot Brukerstedet ikke lar seg gjennomføre, kan reklamasjonen i forbrukerkredittkjøp rettes til Selskapet. Selskapet skal da varsles om reklamasjonen så snart det er rimelig anledning til det, jfr. Finansavtaleloven § 54b, og ikke senere enn 60 dager.”

I vilkårenes punkt 1 b defineres ”Selskapet” som Diners Club Norge, filial av Diners Club Nordic AB, og ”Brukersted” som det sted kortet kan brukes som betalingsmiddel eller til heving av kontanter.

Vilkårene gjør det klart at det er reklamasjoner knyttet til varer og tjenester som er betalt med kortet som er de krav som kan gjøres gjeldene mot kredittgiver. Videre gjøres det klart at reklamasjonen først skal rettes mot brukerstedet, og at det er først dersom en slik reklamasjon ikke lar seg gjennomføre at reklamasjonen kan rettes mot kredittgiver.

Til slutt i avsnitt to i punkt 12 fremkommer tidsfristen for reklamasjon overfor kredittgiver. Her fremgår det at Diners Club Norge skal varsles ”så snart det er rimelig anledning til det”, før det henvises til finavtl. § 54 b. Dette er samme ordlyd som i finavtl § 54 b, og er altså uttrykk for en relativ frist. Videre uttales det imidlertid at reklamasjon til Diners Club Norge ikke må skje senere enn 60 dager. De oppstiller altså en absolutt frist for når reklamasjon overfor deres selskap som kredittgiver må skje. Dette er en forskjell fra lovens ordning. Ettersom finansavtaleloven er preseptorisk overfor forbrukere, slik at loven ikke

²³⁶ Kontovilkår Diners Club av 1.oktober 2010

kan fravikes ved avtale til skade for forbrukeren, er dette en ordning som ikke kan opprettholdes overfor forbrukere.

10.3 American Express²³⁷

Avtalevilkårene som ligger på American Express sine hjemmesider har regler om kjøpers muligheter for reklamasjon overfor kredittgiver i punkt 7 ”Reklamasjoner m.m”:

“a) Medlemsbedrifter som har solgt varer eller tjenester mot betaling med Kortet, er ansvarlig overfor Kortinnehaver mht. varens kvalitet og beskaffenhet iht. lov eller avtale. Kortinnehaveren kan, etter først å ha reklamert overfor Medlemsbedriften, gjøre de samme innsigelser gjeldende overfor American Express iht. lov om kredittkjøp paragraf 8. Kortinnehaveren må i så fall reklamere så snart han har rimelig høve til det. American Express kan påberope seg de samme innsigelser overfor Kortinnehaveren som Medlemsbedriften. American Express’ ansvar ved slike reklamasjoner er begrenset til det eventuelle beløp Kortinnehaveren har innbetalt til American Express i anledning fakturering for det kjøp reklamasjonen gjelder. Tap utover det innbetalte beløp kan ikke kreves erstattet.”

American Express henviser altså i vilkårene på deres hjemmeside i september 2013 til kredittkjøpsloven som ble opphevet ved endringsloven i 2010. Dersom en forbruker leser vilkårene og deretter forsøker å finne kredittkjøpsloven, vil de ikke finne den på lovdata (dersom de ikke har abonnement). Et googlesøk med søkeordene ”kredittkjøpsloven § 8” vil etter en del undersøkelser fra forbrukeren, føre til at de finner den nye bestemmelsen i finansavtaleloven. Henvisningen i vilkårene kan dermed sies å gjøre det komplisert for forbrukere å finne veiledning om sine rettigheter. Videre bruker vilkårene ordlyden i kredittkjøpsloven § 8, for eksempel *”rimelig høve til det”*, istedenfor finansavtalelovens ordlyd *”rimelig anledning til det”*. Som gjentatt ved flere anledninger i denne

²³⁷ Avtalevilkår for American Express (TCAX 111111)

avhandlingen var overgangen til finansavtaleloven ikke ment å innebære en realitetsendring, så dette har i utgangspunktet ikke noen stor betydning. Det kan imidlertid føre til forvirring og vanskeligheter for en borger uten spesiell juridisk innsikt at vilkårene henviser til og bruker ordlyd fra en lov som er opphevet og vanskelig tilgjengelig for den vanlige borger.

Vilkårene gjør det også, i likhet med vilkårene til Diners Club, klart at innsigelsen først må gjøres gjeldende overfor medlemsbedriften. I vilkårene punkt 1 f er ”Medlemsbedrifter” definert som firma eller organisasjoner som aksepterer kortet som betalingsmiddel for varer eller tjenester.

Av American Express’ vilkår fremgår det også at deres ansvar er begrenset til det beløpet som kjøper har betalt inn til American Express i forbindelse med fakturering for det kjøpet reklamasjonen gjelder. Dette er i samsvar med finavtl. § 54 b annet ledd, som, dersom forbrukeren har et krav etter bestemmelsens første ledd, begrenser kredittgiverens ansvar til det beløpet han mottar fra kjøper i forbindelse med kjøpet.

10.4 Storebrand Bank²³⁸

Punkt 10 i Storebrand Banks generelle avtalevilkår om kontohold og betalingstjenester omhandler ”Kredittkundens innsigelser og krav mot annen kredittgiver enn selgeren”:

“10.1.

Dersom kreditten er gitt etter en avtale mellom en selger og kredittgiveren, kan kredittkunden overfor kredittgiveren gjøre gjeldende de samme innsigelser og pengekrav på grunnlag av kjøpet, som han kunne gjøre gjeldende overfor selgeren. Ved siden av reklamasjon overfor selgeren etter kjøpslovens regler, må kredittgiveren i tilfelle underrettes så snart det er rimelig anledning til det.

²³⁸ Generelle avtalevilkår om kontohold og betalingstjenester i Storebrand Bank

10.2.

Har kredittkunden pengekrav som etter bestemmelsen her kan gjøres gjeldende mot kredittgiveren, er kredittgiverens ansvar begrenset til det beløp kredittgiveren har mottatt av kredittkunden i anledning kjøpet.”

Storebrand Banks vilkår henviser ikke til finavtl. § 54 b. Vilkårenes punkt 10.1 er imidlertid en nær omskriving av finavtl. § 54 b første ledd, mens punkt 10.2 er en nær omskriving av finavtl. § 54 b annet ledd. Ettersom ordlyden i vilkårene har så mange likheter med ordlyden i finavtl. § 54 b, vil det etter min mening være av begrenset betydning at det ikke henvises til bestemmelsen i finansavtaleloven. Det bør imidlertid påpekes at dersom det i vilkårene hadde vært vist til bestemmelsen, ville det være lettere for forbrukeren å finne tilsvarende saker i for eksempel nemndspraksis og litteratur. En må kunne regne med at en forbruker som første ledd i en undersøkelse etter tilsvarende saker gjør et søk på google. Ved et slikt søk vil det lettere gi passende treff dersom paragrafhenvising benyttes i søkefeltet. Når det gjelder spørsmålet om reklamasjon kan kreves av Storebrand Bank, vil det altså tale i forbrukerens favør at bankens vilkår ikke henviser til finavtl. § 54 b.

10.5 Danske Bank²³⁹

I Danske Banks vilkår for kredittkort og faktureringskort går følgende frem av punkt 21 ”Kjøpsrettslige innsigelser – finansavtaleloven § 54 b”:

“Dersom kortholder har kjøpsrettslige innsigelser (reklamasjoner) og pengekrav mot brukerstedet (selger) knyttet til varer eller tjenester som er betalt med betalingskortet, skal disse rettes direkte til brukerstedet. Så langt finansavtaleloven § 54b kommer til anvendelse, kan kortholder i egenskap av forbruker i tillegg gjøre gjeldende de samme innsigelser

²³⁹ Danske Bank: Avtalevilkår for kredittkort og faktureringskort - forbrukerforhold

og pengekrav overfor kortutsteder. Kortholder skal da så snart det er rimelig anledning til det og uavhengig av brukerstedets behandling, varsle kortutsteder om innsigelsene og pengekravet mot brukerstedet og dokumentere disse overfor kortutsteder.

Dersom kortholder retter slike krav mot kortutsteder som nevnt ovenfor, kan kortutsteder påberope seg de samme innsigelser mot kortholders krav som brukerstedet kan påberope seg (for eksempel at det er reklamert for sent eller at det ikke foreligger mangel). Kortutstaders ansvar er begrenset til det beløp kortholder har innbetalt på betalingskortet i anledning fakturering for det kjøp reklamasjonen gjelder. Tap utover det innbetalte beløp kan ikke kreves erstattet.

Finansavtaleloven § 54b gjelder ikke dersom betaling er foretatt ved direkte belastning av den konto kreditten er knyttet til uten at betalingskortet eller kortnummeret på betalingskortet er benyttet til å utføre betalingen.”

Danske Banks vilkår er omstendelige og henviser både i punktoverskriften og i to av tre avsnitt til bestemmelsen i finansavtaleloven. De omfattende henvisningene fører til at forbrukeren har en større oppfordring til å undersøke loven, og dermed minsker blant annet tiden forbrukeren har til å reklamere overfor kredittyter.

I første avsnitt i vilkårene fremholdes det at innsigelser og pengekrav skal rettes direkte til brukerstedet. Videre fremholdes det at de samme innsigelser og pengekrav kan rettes mot kortutsteder. Dersom kortholder skal reklamere overfor kredittgiver, må han så snart det er rimelig anledning til det og uavhengig av brukerstedets behandling, varsle kredittyter. Kjøper får dermed en direkte oppfordring i vilkårene om å reklamere innenfor fristen for reklamasjon. Det faktum at vilkårene uttaler ”uavhengig av brukerstedets behandling”, kan tolkes slik at kortholder med en gang han oppdager en mangel ved tingen eller tjenesten må varsle kredittyter. Dersom man ser denne setningen i sammenheng med den tidligere setningen om at innsigelser og pengekrav skal rettes direkte til brukerstedet, ser man imidlertid at det ikke kreves umiddelbar varsling til kredittyter etter at man har oppdaget mangelen. Dette er i samsvar med finavtl. § 54 b.

I annet avsnitt fremgår det, i samsvar med finavtl. § 54 b annet ledd, at kredittgivers ansvar er begrenset til det beløp som er innbetalt på betalingskortet i anledning fakturering for det kjøp reklamasjonen gjelder. Det presiseres også at tap utover det innbetalte beløpet ikke kan kreves erstattet.

I det siste avsnittet i punkt 21 fremholdes det at finavtl. § 54 b ikke gjelder direkte belastninger på den konto som kreditten er tilknyttet uten at kredittkortet eller kortnummeret på betalingskortet er brukt til å utføre betalingen. Dette gjelder altså belastninger som for eksempel er utført med nettbank med midler fra kontoen som også har et tilknyttet kredittkort.

10.6 Nordea Bank Norge ASA²⁴⁰

Nordeas kredittkortavtale gjør i punkt 21 ”Kjøpsrettslige innsigelser – finansavtalelovens § 54 b” rede for kortholders rettigheter ved reklamasjoner:

“Dersom kortholder har kjøpsrettslige innsigelser (reklamasjoner) og pengekrav mot brukerstedet (selger) knyttet til varer eller tjenester betalt med betalingskortet, skal disse rettes direkte til brukerstedet. Så langt finansavtalelovens § 54 b kommer til anvendelse, kan kortholder i egenskap av forbruker i tillegg gjøre gjeldende de samme innsigelser og pengekrav overfor kortutsteder. Kortholder skal da så snart det er rimelig høve til det og uavhengig av brukerstedets behandling, varsle kortutsteder om innsigelsene og pengekravet mot brukerstedet og dokumentere disse overfor kortutsteder. Dersom kortholder retter slike krav mot kortutsteder som nevnt ovenfor, kan kortutsteder påberope seg de samme innsigelser mot kortholders krav som brukerstedet kan påberope seg (for eksempel at det er reklamert for sent eller at det ikke foreligger mangel). Kortutstaders ansvar er begrenset til det beløp kortholder har innbetalt på

²⁴⁰ Kredittkortavtale mellom Nordea Bank Norge ASA og kortinnehaver, (avtalen) fra 1.februar 2013

betalingskortet i anledning fakturering for det kjøp reklamasjonen gjelder. Tap utover det innbetalte beløp kan ikke kreves erstattet.”

Nordeas vilkår er omtrent ordrett de samme som Danske Banks vilkår. En forskjell i ordlyden mellom de to vilkårssettene er at Danske Bank benytter ordlyden ”*rimelig anledning til det*”, mens Nordea bruker ”*rimelig høve til det*”. Dette må antas å ha samme innhold. En annen forskjell er at vilkårene til Nordea mangler Danske Banks siste avsnitt som omhandler når finavtl. § 54 b ikke gjelder. Jeg viser for øvrig til behandlingen av Danske Banks vilkår.

10.7 SpareBank 1 Gold Visa/MasterCard²⁴¹

Punkt 21 i SpareBank 1 Gold Visa/MasterCard ”Kortutsteders ansvar for brukerstedets mislighold ved kjøp av varer eller tjenester” fremholder:

“21.1 Ved kredittkjøp av varer eller tjenester med Betalingskortet kan Kortholder rette samme innsigelser overfor Kortutsteder som overfor Brukerstedet med de begrensinger som fremgår nedenfor.

21.2 Krav skal først fremsettes overfor Brukerstedet. Krav overfor Kortutsteder skal fremsettes innen rimelig tid og være tilstrekkelig begrunnet og dokumentert.

21.3 Vare- og tjenestekjøp foretatt ved Brukersteder i utlandet, vil normalt være underlagt rettsreglene i det land Brukerstedet ligger. Det er i slike tilfeller Kortholders ansvar å påvise at det foreligger et misligholdskrav etter de relevante rettsregler.

21.4 Kortutsteders ansvar er begrenset til prisavslag, tilbakeføring eller erstatning i form av penger og uansett maksimalt til det beløp Kortutsteder har mottatt i anledning kjøpet.

²⁴¹ Alminnelige vilkår for SpareBank 1 Gold Visa/MasterCard

21.5 Denne bestemmelsen gjelder ikke ved kontantuttak eller ved betaling av Kortholders regninger uten tilknytning til Visa/MasterCard (for eksempel betaling gjennom nettbank)."

I vilkårene er det ikke en henvisning til finavtl. § 54 b. Som nevnt i punkt 10.4 gjør dette det vanskeligere for forbrukeren å finne tilsvarende saker og informasjon om dette instituttet. Dette kan tale i forbrukerens favør når det gjelder anvendelsen av bestemmelsen.

Det fremholdes i vilkårene at kravet først skal fremsettes overfor brukerstedet. Vilårene benytter deretter en annen ordlyd enn finavtl. § 54 b når det gjelder reklamasjonstiden. Punkt 21.2 benytter ordlyden *"innen rimelig tid"*, istedenfor finavtl. § 54 b's ordlyd *"så snart det er rimelig anledning til det"*. Det er lite som tyder på at dette innebærer noen realitetsforskjell. En eventuell realitetsforskjell mellom vilkårene og loven som er til skade for forbrukeren vil ikke kunne godtas, ettersom finansavtaleloven ikke kan fravikes til skade for forbrukeren.²⁴²

SpareBank 1 er den eneste av de kredittysterne jeg har sett på som i sine vilkår har et punkt angående reklamasjoner ved kjøp i utlandet. I punkt 21.3 fremholdes det at vare- og tjenestekjøp ved brukersted i utlandet normalt vil være underlagt rettsreglene i brukerstedlandet, og at det er kjøpers ansvar å påvise at det foreligger et misligholdskrav etter de relevante rettsregler i brukerstedlandet.

SpareBank 1 er også den eneste av kredittysterne jeg har sett på som fremhever at deres ansvar er begrenset til prisavslag, tilbakeføring og erstatning. Videre fremhever de, som flere andre kredittgivere, at deres ansvar er begrenset til det beløp kortutsteder har mottatt i anledning kjøpet.

²⁴² Finavtl. § 2 (1) første punktum

Som Danske Bank har også SpareBank 1 en presisering av at bestemmelsen ikke gjelder kontantuttak eller ved betaling av kortholders regninger uten tilknytning til Visa/MasterCard. Vilåårene inneholder også et eksempel på dette; betaling gjennom nettbank.

10.8 DNB Bank ASA²⁴³

Del E av kontoavtalen til DNB Bank ASA inneholder særskilte vilkår gjeldende for MasterCard. I punkt 9 behandles reklamasjon:

”Dersom Kortholder har kjøpsrettslige innsigelser mot Brukerstedet knyttet til vare eller tjeneste betalt med Kortet, skal disse rettes direkte til Brukerstedet. I henhold til finansavtalelovens § 54 b) kan Kortholder i egenskap av forbruker i tillegg gjøre gjeldende de samme innsigelser overfor Selskapet. Kortholder skal da så snart som mulig og uavhengig av Brukerstedets behandling, varsle Selskapet om innsigelsene mot Brukerstedet og dokumentere disse overfor Selskapet.”

Vilkåårene informerer forbrukeren om hvilken bestemmelse som regulerer forholdet. De gjør det også klart at kredittgiver skal varsles så snart som mulig, slik at forbrukeren vet han har en tidsfrist å forholde seg til. Lovens ordlyd ”så snart det er rimelig anledning til det”, kan oppfattes noe mindre strengt enn vilkåårenes ordlyd ”så snart som mulig”. Dersom bestemmelsen tolkes på denne måten, er den i strid med finansavtalelovens bestemmelse om at loven ikke kan fravikes ved avtale til skade for forbruker.²⁴⁴

²⁴³ DNB Bank ASA, Del E av kontoavtalen, versjon 2013.06

²⁴⁴ Finavtl. § 2 (1) første punktum

11 Litteraturliste

11.1 Lover, direktiver og forskrifter

11.1.1 Norske lover og forskrifter

- 2011 Lov om verdipapirfond av 25.november 2011 nr 44 (Sitert fra lovdata)
- 2010 Lom om endringer i finansavtaleloven m.v. av 7.mai 2010 nr 15 (Sitert fra lovdata)
- 2007 Lov om verdipapirhandel av 29.juni 2007 nr 74 (Sitert fra lovdata)
- 2002 Lov om forbrukerkjøp (fbkjl) av 21.juni 2002 nr 34 (Sitert fra lovdata)
- 1999 Lov om finansavtaler og finansoppdrag (finansavtaleloven) av 25.juni 1999 nr 46 (Sitert fra lovdata)
- 1988 Lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner av 10.juni 1988 nr 40 (Sitert fra lovdata)
- 1985 Lom om kredittkjøp m.m. av 21.juni 1985 nr 82 (opphevet) (Sitert fra lovdata)
- 1814 Lov om avslutning av avtaler, om fuldmagt og ugyldige viljeserklæringer av 31.mai 1918 nr 4 (Sitert fra lovdata)
- 2010 FOR-2010-05-07-653: Ikrafttredelse av lov 7. mai 2010 nr. 15 om endringer i finansavtaleloven mv. (gjennomføring av direktiv 2008/48/EF om kredittavtaler

for forbrukere mv.) (Sitert fra lovdata)

11.1.2 Utenlandske lover

Kreditaftaleloven	Lovbekendtgørelse nr. 761 af 11.juni 2011 Kreditaftalelov som ændret ved Lov nr. 1243 af 18.december 2012. [Danmark]. (Sitert fra Karnov Danmark).
Kosumentkreditlagen	Konsumentkreditlag (2010:1846). [Sverige]. (Sitert fra Karnov Sverige).

11.1.3 Direktiver

2008	Directive 2008/48/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on credit agreements for consumers and repealing Council Directive 87/102/EEC (Sitert fra lovdata og http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:133:0066:0092:DA:PDF [sitert 15.11.2013])
------	---

11.2 Forarbeider

11.2.1 Norske forarbeider

Innst. 211 L (2009-2010)	Innstilling fra Justiskomiteen om endringer i finansavtaleloven mv (gjennomføring av direktiv 2008/48/EF om kredittavtaler for forbrukere mv.) http://www.stortinget.no/Global/pdf/Innstillinger/Stortinget/2009-
--------------------------	---

- Innst.O.nr. 93 (1984-1985) Innstilling fra justiskomiteen om lov om kredittkjøp m.m. (Sitert fra Stortingsforhandlinger 1984-1985 6b Innst.O. Besl.O., Universitetsbiblioteket)
- Prop. 188 L (2012-2013) Endringer i finansieringsvirksomhetsloven og eiendomsmeglingsloven mv. (klagenemndbehandling, oppgjør av eiendomshandler mv.) (Sitert fra lovdata)
- Prop. 65 L (2009-2010) Endringer i finansavtaleloven mv (gjennomføring av direktiv 2008/48/EF om kredittavtaler for forbrukere mv.) (Sitert fra lovdata)
- Ot.prp.nr. 41 (1998-1999) Om lov om finansavtaler og finansoppdrag (finansavtaleloven) (Sitert fra lovdata)
- Ot.prp.nr. 38 (1984-1985) Om lov om kredittkjøp m.m (Sitert fra lovdata)
- Ot.prp.nr. 34 (1980-1981) Om lov om kredittkjøp m.m. (Sitert fra lovdata)
- Ot.prp.nr. 25 (1973-1974) Om lov om endring i kjøpsloven av 24.mai 1907 nr. 2, særlig med sikte på forbrukervern (Sitert fra Stortingsforhandlinger 1973-1974 4a ot.ptp.nr. 1-37, Universitetsbiblioteket)
- NOU 2009:11 Kredittavtaler (Sitert fra lovdata)

11.2.2 Utenlandske forarbeider

- 2010/11:79 Riksdagsskrivelse 08.12.2010 <http://data.riksdagen.se/fil/1D972827-C1E3-4F67-B2B6-D863F6D64B73> [sitert 02.10.2013]
- Betänkande Civilutskottets betänkande <http://data.riksdagen.se/fil/091F9528-E0B0-2010/11:CU5487A-B604-0E050CD46A70> [sitert 01.10.2013]
- Prop Ny konsumentkreditlag 23.06.2010 <http://data.riksdagen.se/fil/043568EF-2009/10:2424660-4BD4-A83B-50594ED01AFD> [sitert 17.10.2013]
- Tilægsbetenkn ing, L 91, og lov om markedsføring (Ændringer som følge af Folketinget forbrugerkreditdirektivet) 29.04.2010.
2009-2010 <http://www.ft.dk/samling/20091/lovforslag/L91/betaenkninger.htm#dok>
[sitert 22.10.2013]
- Betænkning, L 91, og lov om markedsføring (Ændringer som følge af Folketinget forbrugerkreditdirektivet) 08.04.2010.
2009-2010 <http://www.ft.dk/samling/20091/lovforslag/L91/betaenkninger.htm#dok>
[sitert 22.10.2013]
- Fremsættelsest alen, L 91, Mikkelsen 16.12.2009.
Folketinget <http://www.ft.dk/samling/20091/lovforslag/L91/fremsaettelsestale.htm#dok>
2009-2010 k [sitert 22.10.2013]

Lovforslag Forslag til Lov om ændring af lov om kreditaftaler og lov om som fremsatt, markedsføring) (Ændringer som følge af forbrugerkreditdirektivet)
L 91, 16.12.2009.
Folketinget http://www.ft.dk/samling/20091/lovforslag/L91/som_fremsat.htm#dok
2009-2010 [sitert 22.10.2013]

Betænkning Betænkning om gennemførelse av forbrugerkreditdirektivet 24.08.2009.
nr. 1509/2009 <http://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2009/bet1509.pdf> [sitert 22.10.2013]

11.3 Rettspraksis

2013 Rt. 2013 s. 1235

1997 RG 1997 s. 1657

1992 LE 1992 s. 256

11.4 Nemnds- og utvalgsavgjørelser

2013 Finkn 2013-397. Finansklagenemndas uttalelse 13.09.2013.
<https://publisering.finkn.no/viewStatement.aspx?sid=2013-397&doc=1&cs=prod>.
[sitert 25.09.2013]

- 2013 Finkn 2013-084. Finansklagenemndas uttalelse 13.02.2013. (Sisert fra Lovdata).
- 2012 Finkn 2012-622. Finansklagenemndas uttalelse 18.12.2012. (Sisert fra Lovdata).
- 2012 Finkn 2012-234. Finansklagenemndas uttalelse 01.06.2012. (Sisert fra Lovdata).
- 2012 Finkn 2012-109. Finansklagenemndas uttalelse 19.03.2012. (Sisert fra Lovdata).
- 2012 FTU 2012-1228. Forbrukertvistutvalgets vedtak 14.01.2013. (Sisert fra Lovdata).
- 2012 FTU 2012-986. Forbrukertvistutvalgets vedtak 02.11.2012. (Sisert fra Lovdata).
- 2011 FTU 2011-1265. Forbrukertvistutvalgets vedtak 18.01.2012. (Sisert fra Lovdata).
- 2011 FTU 2011-1072. Forbrukertvistutvalgets vedtak 11.01.2012. (Sisert fra Lovdata).
- 2011 FTU 2011-837. Forbrukertvistutvalgets vedtak 02.11.2011. (Sisert fra Lovdata).
- 2009 BKN 2009-159. Bankklagenemndas uttalelse 16.12.2009.
<https://publisering.finkn.no/viewStatement.aspx?sid=BKN-2009-159&doc=1&cs=prod>. [sisert 17.09.2013]
- 2009 BKN 2009-038. Bankklagenemndas uttalelse 03.04.2009.
<https://publisering.finkn.no/viewStatement.aspx?sid=BKN-2009-038&doc=1&cs=prod>. [sisert 18.09.2013]
- 2008 BKN 2008-043. Bankklagenemndas uttalelse 05.06.2008.
<https://publisering.finkn.no/viewStatement.aspx?sid=BKN-2008-043&doc=1&cs=prod>. [sisert 18.09.2013]

2007	BKN	2007-062.	Bankklagenemndas	uttalelse	10.05.2007.
			https://publisering.finkn.no/viewStatement.aspx?sid=BKN-2007-062&doc=1&cs=prod. [sitert 19.09.2013]		
2006	BKN	2006-095.	Bankklagenemndas	uttalelse	19.09.2006.
			https://publisering.finkn.no/viewStatement.aspx?sid=BKN-2006-095&doc=1&cs=prod. [sitert 18.09.2013]		
2006	BKN	2006-057.	Bankklagenemndas	uttalelse	12.05.2006.
			https://publisering.finkn.no/viewStatement.aspx?sid=BKN-2006-057&doc=1&cs=prod. [sitert 19.09.2013]		
2005	BKN	2005-143.	Bankklagenemndas	uttalelse	03.11.2005.
			https://publisering.finkn.no/viewStatement.aspx?sid=BKN-2005-143&doc=1&cs=prod. [sitert 19.09.2013]		

11.5 Lovavdelingsuttalelser

2011	JDLOV-2011-1493
1991	JDLOV-1991-1282

11.6 Juridisk litteratur

2011	Bergsåker, Trygve. <i>Pengekravsrett</i> . 2.utg. Oslo, 2011.

- 2011 Hagstrøm, Viggo. *Obligasjonsrett*. 2.utg. Oslo, 2011.
- 2009 Røed, Anne Cathrine. *Foreldelse av fordringe, kommentarer til lov av 18.mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer og utvalgte foreldelsesbestemmelser i spesiallovgivningen*. 3.utg. Oslo, 2009.
- 1999 Krüger, Kai. *Norsk kjøpsrett*. 4.rev.utg. Bergen, 1999.
- 1986 Hagstrøm, Viggo. *Den nye lov om kredittkjøp*. Jussens Venner 1986 s. 229-250 (sitert fra lovdata)
- 1986 Stordrange, Bjørn. *Den nye loven om kredittkjøp*. Lov og rett 1986 s. 311-335 (sitert fra lovdata)
- 1973 Brækhus, Sjur. *Trekantproblemer i avbetalingshandelen*. Lov og rett 1973 s.3-30 (sitert fra lovdata)

11.7 Avtalevilkår

Kontovilkår Diners Club – http://www.dinersclub.no/Global/_Norwegian/PDF/kontovilkar_1.pdf [sitert 23.09.2013]
1.oktober 2010

Avtalevilkår for American Express (TCASX 111111) https://www.americanexpress.no/files/filarkivroot/AmericanExpress/PDF/Soeknadskjema%202012/Avtalevilkår%20American%20Express%20Card%20og%20Gold%20Card_030111.pdf [sitert 23.09.2013]

Generelle avtalevilkår om [http://www.storebrand.no/site/stb.nsf/Get/getc44fc9afb0d47a573d38565f3130185e/\\$FILE/Vilkar_Kontokreditt.pdf](http://www.storebrand.no/site/stb.nsf/Get/getc44fc9afb0d47a573d38565f3130185e/$FILE/Vilkar_Kontokreditt.pdf)
kontohold og [sitert 23.09.2013]
betalingstjenester i Storebrand Bank

Avtalevilkår for kredittkort og <http://www.danskebank.no/nb-no/Privat/Konto/Documents/AVTALEVILKAARFORFOKUSBANKKREDITT-OGFAKTURERINGSKORTIFORBRUKERFORHOLDFO.pdf>
faktureringskort – [sitert 23.09.2013]
forbrukerforhold. Danske Bank.

Kredittkortavtale mellom [http://www.nordea.no/sitemod/upload/root/content/nordea_no/no_no_privat/no_privat_daglig_bruk_produkt/Privat_Mkortinnehaver, \(avtalen\) fra asterCard_kredittkortavtale.pdf](http://www.nordea.no/sitemod/upload/root/content/nordea_no/no_no_privat/no_privat_daglig_bruk_produkt/Privat_Mkortinnehaver_(avtalen)_fra_asterCard_kredittkortavtale.pdf) [sitert 23.09.2013]
1.februar 2013

Alminnelige vilkår for <https://www2.sparebank1.no/bank/kort-og-betaling/kort/kredittkort/> [sitert 23.09.2013]
SpareBank 1 Gold Visa/MasterCard

DnB del E av kontoavtalen <https://www.dnb.no/privat/kundeservice/avtaler.html>
[sitert 23.09.13]

11.8 Nettadresser

www.lovdata.no

www.rechtsdata.no

www.karnovgroup.dk

www.karnovgroup.se

Visa. *Kort for personer*. http://www.visa.no/no/kort_for_personer/velg_et_kort.aspx [sitert 04.09.2013]

Stortinget. <http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=57904> [sitert 19.11.2013]

Finansklagenemnda. *Avtale om Finansklagenemnda*. 07.06.2010.
<http://www.finkn.no/assets/Partneravtale%20Finansklagenemnda%20endelig%2027%2005%2010.pdf>. [sitert 06.11.2013]

Finansklagenemnda. *Saksbehandlingsregler*. 21.01.2011.
<http://finkn.no/assets/Saksbehandlingsregler%20for%20Finansklagenemnda%20-%20gjeldende%20fra%201.%20februar%202011.pdf>. [sitert 06.11.2013]

Torvund, Olav (2008, 23.september) *2-6 Rettskilder – nemndsuttalelser, særlig om Bankklagenemnda* [podcast]. Hentet fra <https://itunes.apple.com/podcast/olav-torvund-pengkravsrett/id291167529?mt=2> (2013, 14.november)